

# CYFRYZACJA BANKOWOŚCI KORPORACYJNEJ

2021



Podsumowanie prac grupy roboczej  
„Cyfryzacja bankowości korporacyjnej”  
Forum Technologii Bankowych  
działającym przy Związku Banków Polskich



**ftl** FinTaxLegal

## Spis treści

Wstęp .....	3
<b>1. Platforma międzybankowa .....</b>	<b>5</b>
<b>I. Koncepcja platformy międzybankowej .....</b>	<b>5</b>
<b>II. Ogólne założenia koncepcji platformy międzybankowej .....</b>	<b>6</b>
<i>II.1. Platforma jako narzędzie ułatwiające pozyskiwanie dokumentów od klientów .....</i>	<i>6</i>
<i>II.2. Platforma jako narzędzie wspierające procesy AML/CFT oraz onboarding klienta .....</i>	<i>8</i>
<i>II.3. Platforma jako HUB pozwalający na pozyskiwanie informacji z rejestrów publicznych .....</i>	<i>9</i>
<i>II.4. Platforma jako narzędzie wymiany informacji między bankami .....</i>	<i>9</i>
<i>II.5. Platforma jako usługa dla klienta .....</i>	<i>9</i>
<b>III. Wdrożenie platformy międzybankowej – wymagane kroki .....</b>	<b>10</b>
<b>2. Obrót dokumentami przy udzielaniu kredytów i zawieraniu innych umów.....</b>	<b>11</b>
<b>I. Potrzeba usprawnienia obrotu dokumentami przy udzielaniu kredytów.....</b>	<b>11</b>
<b>II. Rozwiązania służące usprawnieniu procesów kredytowych .....</b>	<b>12</b>
<i>II.1. Eliminacja ograniczeń związanych z dostępnością rejestrów publicznych .....</i>	<i>12</i>
<i>II.2. Postulat modyfikacji systemu eKRS – problem jakości informacji o reprezentacji firmy .....</i>	<i>13</i>
<i>II.3. Postulat zmiany legislacyjnej – art. 36<sup>4</sup> ust. 8 uKWiH .....</i>	<i>14</i>
<i>II.4. Postulaty zmian legislacyjnych – wdrożenie koncepcji elektronicznego aktu notarialnego,             oświadczenie właściciela nieruchomości z podpisami potwierdzonymi notarialnie .....</i>	<i>15</i>
<b>III. Rekomendowane kluczowe działania .....</b>	<b>16</b>
<b>3. Usługi zaufania oraz identyfikacja elektroniczna w działalności banków .....</b>	<b>17</b>
<b>I. Koncepcja .....</b>	<b>17</b>
<b>II. Rozwiązania służące zwiększeniu roli usług zaufania/identyfikacji elektronicznej.....</b>	<b>18</b>
<i>II.1. Podpisywanie dokumentów – wykorzystanie potencjału bankowej formy elektronicznej.....</i>	<i>18</i>
<i>II.2. Archiwizacja podpisów elektronicznych .....</i>	<i>20</i>
<i>II.3. Rekomendacje zmian prawa cywilnego procesowego – cyfryzacja sądownictwa .....</i>	<i>21</i>
<i>II.4. Problem zagranicznych podpisów elektronicznych.....</i>	<i>21</i>
<i>II.5. Zwiększenie roli usług zaufania w procesach AML/CFT .....</i>	<i>22</i>
<b>III. Rekomendowane kluczowe działania .....</b>	<b>23</b>
<b>4. Polecenie zapłaty .....</b>	<b>24</b>
<b>I. Koncepcja .....</b>	<b>24</b>
<b>II. Rozwiązania służące zwiększeniu roli komunikacji elektronicznej w poleceniu zapłaty .....</b>	<b>25</b>
<i>II.1. Ujednolicenie podejścia banków do usługi polecenia zapłaty .....</i>	<i>25</i>
<i>II.2. Zwiększenie roli usług zaufania i identyfikacji elektronicznej .....</i>	<i>26</i>
<i>II.3. Podobne rozwiązania .....</i>	<i>27</i>
<b>III. Kluczowe rekomendowane działania .....</b>	<b>27</b>
<b>5. E-gwarancje i e-akredytywy – obieg cyfrowymi dokumentami .....</b>	<b>28</b>
<b>I. Koncepcja .....</b>	<b>28</b>
<b>II. Rozwiązania służące cyfryzacji dokumentów w gwarancjach i akredytywach.....</b>	<b>29</b>
<i>II.1. Rozpropagowanie gwarancji bankowej wystawianej inaczej niż w formie pisemnej .....</i>	<i>29</i>
<i>II.2. Problem zagranicznych podpisów elektronicznych .....</i>	<i>30</i>
<i>II.3. Zmiany legislacyjne odnoszące się do wadium w procedurze przetargowej .....</i>	<i>31</i>
<i>II.4. Wykorzystanie platformy międzybankowej do udzielania e-Gwarancji .....</i>	<i>32</i>
<i>II.5. Wykorzystanie platformy międzybankowej do udzielania akredytyw .....</i>	<i>32</i>
<b>III. Kluczowe rekomendowane działania .....</b>	<b>34</b>

# Wstęp

Transformacja cyfrowa jest zjawiskiem powszechnie występującym w wielu segmentach gospodarki, także w sektorze finansowym. Przejawem tego zjawiska na rynku bankowym jest podejmowanie działań polegających na zmianie modelu biznesowego banku poprzez dostosowanie aktualnych oraz wdrażanie zupełnie nowych procesów i rozwiązań. Chodzi zarówno o transformację zewnętrzną, odnoszącą się do zmian w ramach oferowanych produktów i usług bankowych, jak i transformację wewnętrzną, odnoszącą się do ich obsługi oraz rozwoju kanałów dystrybucji, opartą na nowoczesnych technologiach w celu sprostaną ewoluującym potrzebom klientów<sup>1</sup>. W widoczny sposób zmienia się m.in. forma komunikacji klienta z bankiem, w tym sposoby zawierania między nimi umów. Kluczową rolę odgrywa obecnie tzw. trend paperless polegający na odchodzeniu od dokumentów papierowych na rzecz ich elektronicznych odpowiedników. Zaletą takiego rozwiązania jest przeciwdziałanie wysokim kosztom obsługi oraz archiwizacji dokumentów papierowych. Rezygnacja z papierowych dokumentów zapewnia także wygodę i oszczędność czasu – zarówno klientom, jak i bankom. Dodatkowo trend ten odpowiada również zmieniającym się oczekiwaniom klientów – w bankowości coraz większego znaczenia nabiera tzw. klientocentryczność, która stawia za cel wzrost satysfakcji klienta (*Customer Experience Management*). Wyjątkowo istotnym jest odpowiednie zaprojektowanie procesów onboardingowych zachęcających potencjalnych klientów do nawiązania czy rozszerzenia współpracy.

Grupa robocza „Cyfryzacja bankowości korporacyjnej” została powołana w ramach działającego przy Związku Banków Polskich Forum Technologii Bankowych, by wypracować rekomendację działań mających na celu w szczególności analizę rozwiązań umożliwiających ograniczenie zastosowania dokumentów w postaci papierowej w bankowości oraz usprawnienie procesów obiegu dokumentów pomiędzy bankiem a klientem, pomiędzy bankami, a także w ramach procesów wewnętrznych banków.

Zakresem działania grupy został objęty cyfrowy obrót dokumentami w trade finance oraz cyfryzacja procesów i produktów w bankowości korporacyjnej. Pomimo tego duża część wypracowanych wniosków ma charakter uniwersalny i może znaleźć zastosowanie także w innych obszarach bankowości. Prace grupy stanowią kontynuację działań podjętych w ramach grupy roboczej ZBP/FTB „Krajobraz po COVID-19”, w ramach której wypracowano i zaproponowano 20 inicjatyw, związanych między innymi z cyfryzacją procesów i produktów w bankowości korporacyjnej.

Niniejszy dokument stanowi wynik prac grupy roboczej, w której uczestniczyli eksperci z szeregu organizacji związanych z sektorem bankowym w Polsce, w szczególności przedstawiciele banków oraz branży IT. Prace koordynowane były przez przedstawicieli kancelarii FinTaxLegal. Grupa, przygotowując niniejszy raport, postawiła sobie za cel zestawienie i opisanie aktualnego otoczenia biznesowo-prawnego sektora bankowego, zidentyfikowanie barier w rozwoju szeroko pojętej cyfryzacji bankowości korporacyjnej oraz przede wszystkim wskazanie konkretnych rekomendacji, których wypełnienie przyczyni się do istotnych korzyści zarówno dla samych banków i ich klientów, jak również dla innych podmiotów współpracujących z sektorem bankowym.

Zachęcamy do zapoznania się z niniejszą publikacją podsumowującą prace grupy i życzymy przyjemnej lektury.

## **Bartłomiej Nocoń**

*Dyrektor Zespołu Systemów Płatniczych i Bankowości Elektronicznej*  
Związek Banków Polskich

## **Zbigniew Długosz i Konrad Stolarski**

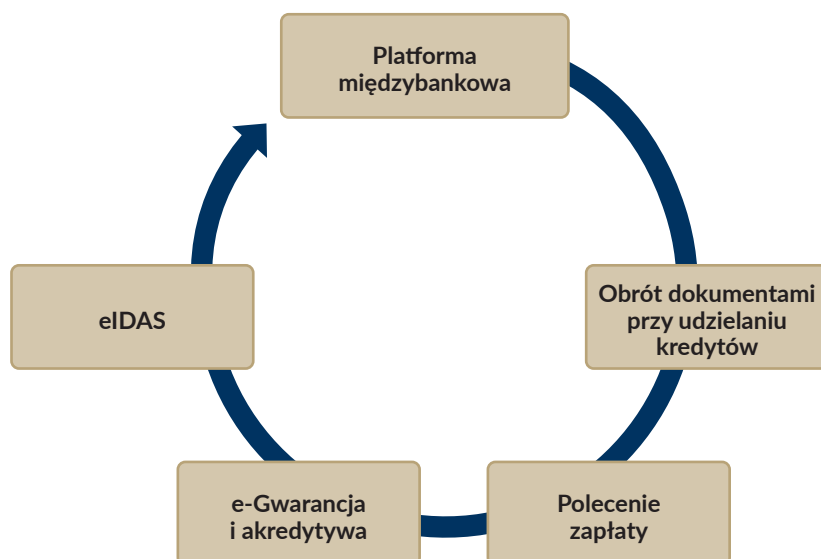
*moderatorzy grupy roboczej „Cyfryzacja bankowości korporacyjnej”*  
Forum Technologii Bankowych działającego przy Związku Banków Polskich

<sup>1</sup> P. Druszcz, *Digitalizacja produktów bankowych jako cel strategiczny uczestników polskiego sektora bankowego*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2017 nr 1.

## Zidentyfikowane zagadnienia szczegółowe

Konsultacje przeprowadzone pomiędzy członkami grupy pozwoliły na zidentyfikowanie pięciu następujących obszarów szczegółowych znajdujących się w centrum jej prac, tj.:

- 1) możliwości i uwarunkowania funkcjonowania międzybankowej platformy wymiany dokumentów;
- 2) usprawnienie procesów obrotu dokumentów przy udzielaniu kredytów;
- 3) zwiększenie roli elektronicznej identyfikacji i usług zaufania w bankowości, w szczególności poprzez doprecyzowanie uwarunkowań ich wykorzystania;
- 4) unifikacja podejścia dotyczącego stosowania polecenia zapłaty lub podobnych rozwiązań, przede wszystkim w zakresie elektronicznej wyrażania zgody na dokonywanie obciążeń;
- 5) wypracowanie rozwiązań ułatwiających stosowanie e-Gwarancji oraz cyfrowego obiegu dokumentów akredytywy.



Powyższy podział ma przy tym jedynie charakter porządkujący, a wątki poruszane w ramach poszczególnych zagadnień pozostają we wzajemnym związku. Przykładowo, koncepcja stworzenia platformy międzybankowej mogłaby służyć usprawnieniu obrotu dokumentami przy udzielaniu kredytów przez banki czy być wykorzystywana w związku z obrotem akredytywami. Również potencjał, jaki zapewniają elektroniczna identyfikacja i usługi zaufania, sprawia, że temat ten spaja większość procesów w bankach.

Ponadto w trakcie prac grupy został zgłoszony postulat wdrożenia koncepcji weksla elektronicznego. Konieczność stosowania materialnej formy weksla stanowi bowiem istotną barierę w digitalizacji procesów w bankach. Z uwagi jednak na fakt, że temat ten został już kompleksowo opracowany w ramach prac działającej przy Ministerstwie Cyfryzacji grupy roboczej ds. rejestrów rozproszonych i blockchain (zob. <https://www.gov.pl/attachment/Od76dc21-484d-4eb7-8c2f-2467a560cbf2>), nie podlegał on pracom w ramach niniejszej grupy.

A photograph showing several business professionals in suits sitting around a table. One person is using a laptop, while others are holding pens, suggesting a collaborative meeting or presentation.

1

# Platforma międzybankowa



## I. Koncepcja platformy międzybankowej

Jedną z kluczowych zalet zwiększania zakresu usług bankowych dostępnych drogą elektroniczną jest ułatwienie dostępu do tych usług oraz usprawnienie procesów związanych z zawieraniem umów oraz późniejszą ich obsługą. Cyfryzacja poszczególnych procesów produktowych może usprawnić komunikację banku z klientem i innymi podmiotami. W ramach nawiązywania i utrzymywania relacji z klientami, w szczególności korporacyjnymi, banki zmuszone są pozyskiwać znaczną liczbę informacji i dokumentów. Potrzeba taka wynika zarówno z obowiązujących wymogów prawnych, jak i z mających zapewnić bezpieczeństwo wykonywanej działalności regulacji wewnętrznych. Zagadnienie to nabiera szczególnego znaczenia wobec możliwej do zaobserwowania intensyfikacji obowiązków banków na tym polu wraz z kolejnymi zmianami legislacyjnymi, chociażby przepisów AML/CFT.

Wymóg wymiany znacznej ilości informacji i dokumentów w związku z korzystaniem z usług banku stanowi praktyczną uciążliwość nie tylko dla banku, ale również dla jego klientów, którzy niejednokrotnie zmuszeni są do poświęcania własnych zasobów do ich zbierania oraz dostarczania. Może to skutkować niechęcią klientów do realizowania obowiązków z tego zakresu, a w konsekwencji negatywnie wpłynąć na poziom ich wypełnienia oraz odbić się na obszarach relacyjnych. Jak pokazują doświadczenia różnych banków, ich klienci korporacyjni często korzystają także z usług innych banków. Wpływ mają na to takie czynniki jak kwestie finansowania, poszukiwanie najkorzystniejszej oferty bankowej czy dywersyfikacja ryzyka<sup>2</sup>. W takich przypadkach wskazane

<sup>2</sup> Zob. Raport Asseco, *Bankowość korporacyjna dziś i w przyszłości*, <https://ebp.asseco.com/raport-bankowosc-korporacyjna-dzis-i-w-przyszlosci/> (dostęp: 7 maja 2021 r.).

niedogodności dla klientów zostają zmultiplikowane poprzez odmiennosc rozwiązań stosowanych przez poszczególne banki czy też konieczność powielania realizacji ustalonych przez nie procedur.

Zwiększenie wykorzystania kanałów elektronicznych w komunikacji związanej z procesami bankowymi może również przyczynić się do polepszenia jakości informacji otrzymywanych przez banki poprzez ustandaryzowanie sposobu ich dostarczenia oraz stosowanie formatów odpowiednich do łatwego odczytu maszynowego. Może to w konsekwencji pozwolić na zmniejszenie kosztów obsługi poszczególnych produktów.

Koncepcja stworzenia platformy międzybankowej ma na celu zapewnić łatwiejszą komunikację zarówno w relacji bank – klient, jak również w relacji bank – bank oraz bank – inne podmioty, w szczególności podmioty publiczne. Wśród najistotniejszych procesów, które mogłyby być wspierane przy pomocy platformy, wyróżnia się:

- procesy związane z tzw. onboardingiem klienta oraz z przeciwdziałaniem praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu, w tym identyfikacją i weryfikacją klienta;
- procesy związane z wymianą dokumentów produktowych, m.in. na potrzeby rozpatrywania wniosków kredytowych;
- procesy wymagające informacji dotyczących poziomów zaangażowania klienta w poszczególne produkty (np. nt. instrumentów pochodnych).

Platforma służyłaby bankom zarówno na etapie kontraktowania z klientami (np. platforma jako centrum identyfikacji i weryfikacji klienta oraz dostarczania narzędzi do weryfikacji), jak i na późniejszym etapie aktualizacji przekazanych przez klientów informacji.

Stworzenie platformy ma zapewnić bankom redukcję kosztów oraz poprawić efektywność ich procesów, prowadząc do zastąpienia procesów manualnych procesami zautomatyzowanymi. Pozwoli to również na ustandaryzowanie procesów i wypracowanie wspólnego podejścia pomiędzy uczestnikami platformy, co przyczyni się z kolei do zmniejszenia ryzyka działania w sposób niezgodny z wymogami czy w sposób nieefektywny.

Powstanie platformy wielobankowej niesłoby za sobą także liczne korzyści dla klientów korporacyjnych banków i korzystnie wpłynęłoby na tzw. *Customer Experience*. Platforma miałaby bowiem przede wszystkim zapewnić klientom wygodę oraz oszczędzić ich czas – zyskaliby możliwość łatwego przekazywania różnym bankom, z którymi współpracują, dokumentów za pośrednictwem jednego miejsca. Ułatwiłoby to również komunikację z bankami w przypadku ewentualnych próśb czy zapytań ze strony banków. Pozwala to przyjąć, że także klienci mogliby być zainteresowani korzystaniem z narzędzia w postaci platformy wielobankowej, w tym również w zakresie, w jakim wymagałoby to partycypowania przez klientów w kosztach takiej platformy.



## II. Ogólne założenia koncepcji platformy międzybankowej

### II.1. Platforma jako narzędzie ułatwiające pozyskiwanie dokumentów od klientów

- Platforma miałaby za cel zastąpić mniej efektywne formy komunikacji, w szczególności komunikację mailową. Platforma jako nowa i odpowiednio zabezpieczona forma kontaktu byłaby rozwiązaniem dającym większą gwarancję właściwej wymiany informacji.
- Platforma jako narzędzie multibankowe pozwoliłaby usprawnić komunikację klientów z bankami, z których usług korzystają. Klienci zyskaliby możliwość jednorazowego wypełnienia obowiązków informacyjnych wobec wszystkich banków, gdyż każdorazowe umieszczenie dokumentu lub informacji na platformie

skutkowałoby automatycznym jego przekazaniem do wszystkich uczestniczących w platformie i wybranych przez klienta banków. Dodatkowo ustandaryzowanie wymogów związanych z pozyskiwaniem dokumentów od klientów przez banki zagwarantowałoby, że klient nie będzie zmuszony do przekazywania ich według zindywidualizowanych wymogów każdego z banków. Klient przy tym sam decydowałby, które banki zyskają dostęp do dokumentów przez niego zamieszczonych w ramach platformy.

- **Przykładowe dokumenty**, których zamieszczenie na platformie usprawniłoby procesy produktowe:
  - statut/umowa spółki,
  - uchwała właściwego organu związku o powołaniu osób do organu uprawnionego do reprezentowania podmiotu,
  - zaświadczenie o numerze identyfikacyjnym REGON,
  - decyzja o nadaniu NIP,
  - odpowiednie zezwolenie na prowadzenie określonej działalności,
  - wyciąg z rejestru przedsiębiorstw/właściwego rejestru kraju macierzystego osoby zagranicznej i akt założycielski,
  - certyfikat rezydencji,
  - dane beneficjentów rzeczywistych,
  - wyciągi z rejestrów i ewidencji,
  - oświadczenie o danych osobowych reprezentantów/pełnomocników klientów,
  - oświadczenie o statusie PEP/RCA,
  - dane dotyczące współpracy międzynarodowej,
  - sprawozdania finansowe,
  - uchwały,
  - pełnomocnictwa,
  - zestawienie zaangażowania na rynku bankowym i w innych instytucjach finansowych.
- **Platforma zapewniłaby również klientom możliwość łatwego monitorowania, jakie informacje zostały przekazane bankom oraz ich bieżącej aktualizacji.** Fakt, że wszystkie istotne informacje o kliencie byłyby zamieszczane w jednym miejscu, pomógłby samym klientom w zarządzaniu danymi, które przekazali bankom. Zapewniłoby to także możliwość wygodnej ich aktualizacji. Mogłoby to zachęcić klientów do zachowania większej dyscypliny w raportowaniu zmian informacji istotnych dla banku (np. zmian w strukturze właścicielskiej klienta), co z kolei skutkowałoby odciążeniem zasobów banków. Może to być wyjątkowo istotne w kontekście nowych obowiązków nałożonych na banki jako instytucje obowiązane na mocy nowelizacji ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu<sup>3</sup>, tj. chociażby obowiązku weryfikacji, czy dane znajdujące się w Centralnym Rejestrze Beneficjentów Rzeczywistych (dalej: CRBR) są prawdziwe, i odnotowywania rozbieżności pomiędzy informacjami zgromadzonymi w tym rejestrze a samodzielnie ustalonymi informacjami o beneficjencie rzeczywistym klienta (zob. pkt II.2. niniejszej części).
- **Część informacji o kliencie mogłaby być aktualizowana bez uczestnictwa klienta**, automatycznie, tj. przez platformę działającą jako HUB zapewniający integrację z rejestrami publicznymi (zob. pkt II.2. niniejszej części).
- **Platforma mogłaby zostać wyposażona w funkcjonalności zapewniające klientowi możliwość korzystania z usług zaufania i tożsamości elektronicznej przy komunikacji z bankiem.** Usługi te mogłyby zostać zintegrowane z platformą, co umożliwiłoby ich wykorzystywanie na potrzeby relacji ze wszystkimi uczestnikami platformy. Możliwe jest również rozważenie wariantu, w którym to operator platformy sam mógłby w jej ramach świadczyć takie usługi.
- **Platforma przy zastosowaniu odpowiednich rozwiązań prawnych i technologicznych** (np. blockchain) mogłaby również zapewnić integralności i dostępności dokumentów na poziomie wymaganym dla trwałego nośnika.

<sup>3</sup> Ustawa z dnia 30 marca 2021 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 815).

## II.2. Platforma jako narzędzie wspierające procesy AML/CFT oraz onboarding klienta

- Platforma usprawniłaby bankowe procesy związane z ciążącymi na bankach jako instytucjach obowiązanych wynikającymi z uAML<sup>4</sup> obowiązkami (por. przykład banków skandynawskich<sup>5</sup>).
- Platforma wspomagałaby m.in. wypełnianie obowiązków związanych ze stosowaniem środków bezpieczeństwa finansowego (dalej: ŚBF), w tym identyfikację i weryfikację klienta (KYC). Mogłoby to być szczególnie istotne w związku z nowelizacją uAML z 2021 r., która zwiększyła obciążenia związane ze stosowaniem ŚBF. W tym kontekście istotne znaczenie ma zwłaszcza art. 35 ust. 2 uAML, który w praktyce wymusza większą niż dotychczas częstotliwość aktualizowania i weryfikowania informacji o kliencie.

### Art. 35 ust. 2 uAML

Instytucje obowiązane stosują środki bezpieczeństwa finansowego również w odniesieniu do klientów, z którymi utrzymują stosunki gospodarcze, z uwzględnieniem rozpoznanego ryzyka prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu, w szczególności gdy:

1. doszło do zmiany uprzednio ustalonego charakteru lub okoliczności stosunków gospodarczych;
2. doszło do zmiany uprzednio ustalonych danych dotyczących klienta lub beneficjenta rzeczywistego;
3. instytucja w ciągu danego roku kalendarzowego na podstawie przepisów prawa zobowiązana była do skontaktowania się z klientem w celu weryfikacji informacji dotyczących beneficjentów rzeczywistych (...).

- Platforma umożliwiłaby przekazywanie wszystkim bankom, z którymi dany klient współpracuje, informacji na potrzeby stosowania ŚBF. Nie musieliby oni tym samym przekazywać analogicznych informacji kilkakrotnie – jednorazowe udostępnienie dokumentów na platformie miałoby skutek względem wszystkich banków, którym klient zgodziłby się je przekazać. W tym celu zasadnym byłoby wypracowanie możliwie jednolitego wykazu dokumentów, które banki uznawałyby za wystarczające dla potrzeb stosowania ŚBF. Aby jednak zaadresować odmienności podejścia banków do stosowania ŚBF i pozyskiwanych informacji, w ramach platformy mogłyby być przewidziane do wyboru konfiguracje o różnym zakresie dokumentów, które powinny być przekazywane przez klientów.
- Dalej idącym usprawnieniem mogłoby być zapewnienie bankom możliwości spełnienia obowiązków stosowania ŚBF na podstawie czynności przeprowadzonych przez inny bank. Opracowanie takiego usprawnienia mogłoby opierać się na możliwościach, jakie stwarzają przepisy uAML, w szczególności art. 47 tej ustawy. Poprzedzone to powinno jednak zostać przeprowadzeniem pogłębionej analizy prawnej i biznesowej ujednoczenia przez banki zasad stosowania ŚBF.

### Art. 47 ust. 1 uAML

1. Instytucje obowiązane mogą korzystać z usług podmiotu trzeciego przy stosowaniu środków bezpieczeństwa finansowego, o których mowa w art. 34 ust. 1 pkt 1-3, pod warunkiem niezwłocznego przekazywania przez ten podmiot, na żądanie instytucji obowiązanej, niezbędnych informacji oraz dokumentów dotyczących zastosowanych środków bezpieczeństwa finansowego, w tym kopii dokumentów uzyskanych podczas stosowania środków bezpieczeństwa finansowego polegających na identyfikacji klienta i beneficjenta rzeczywistego oraz weryfikacji ich tożsamości.

<sup>4</sup> Ustawa z dnia 1 marca 2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1132).

<sup>5</sup> Zob. <https://www.spglobal.com/marketintelligence/en/news-insights/latest-news-headlines/nordic-banks-agreement-on-one-kyc-standard-a-unique-advantage-for-new-utility-59716897>, (dostęp: dnia 30 sierpnia 2021 r.).



### II. 3. Platforma jako HUB pozwalający na pozyskiwanie informacji z rejestrów publicznych

- **Platforma mogłaby stanowić HUB zintegrowany z publicznymi rejestrami** (głównie eKRS, ale także innymi, jak np. EKW, CRBR, CEIDG, PUE ZUS czy ePodatki), **który umożliwiłby uzyskiwanie informacji z rejestrów w formie bazodanowej** (nadającej się do odczytu maszynowego), nie zaś, jak ma to miejsce obecnie m.in. w przypadku odpisów z KRS – w formie PDF. Alternatywne rozwiązania umożliwiające konwersję formatów PDF nie eliminują konieczności następczej weryfikacji uzyskanych danych przez człowieka ze względu na wymogi bezpieczeństwa. **Integracja z rejestrami publicznymi służyłaby również aktualizacji danych posiadanych przez bank. Celem skutecznego przeprowadzenia takiej integracji zasadne jest postulowanie umożliwienia dostępu do rejestrów publicznych w oparciu o dedykowane interfejsy programistyczne umożliwiające zautomatyzowaną wymianę komunikatów pomiędzy rejestrami a podmiotami, którym dostęp do takich interfejsów zostałby udzielony** (w tym bankom jako instytucjom zaufania publicznego). W dalszej kolejności pozwoliłoby to również na **uruchomienie funkcjonalności, w szczególności w ramach eKRS, obejmującej przekazywanie przez rejestry do systemów platformy międzybankowej informacji o zmianie danych w rejestrze wybranych podmiotów** (np. za pomocą komunikatu *push*). Rozwiązanie to mogłoby prowadzić do zwolnienia klienta z obowiązku informowania banku o zachodzących zmianach oraz bardzo istotnie przyczynić się do ograniczenia po stronie banków kosztów związanych z monitoringiem sytuacji klienta (szerzej na temat postulowanych zmian w zasadach udostępniania danych z rejestrów publicznych zob. uwagi zawarte w części 2. raportu).

### II. 4. Platforma jako narzędzie wymiany informacji między bankami

- **Platforma mogłaby również wspomagać wymianę informacji pomiędzy bankami** (np. informacje na temat całokształtu jego sytuacji kredytowej lub na temat zaangażowania w rynku). W szczególności mogłoby to następować w sytuacjach, w których w ramach umowy z klientem ocenie podlegają również jego relacje z innymi podmiotami sektora bankowego. Zamiast pozyskiwać informacje na ten temat od klienta, mogłoby to następować – za zgodą klienta – bezpośrednio od innych banków.

### II. 5. Platforma jako usługa dla klienta

- **Korzystanie z platformy stanowiłoby znaczną korzyść, nie tylko dla banków, ale również dla ich klientów**, w szczególności, gdy korzystają oni z usług większej liczby banków. Jako zintegrowane narzędzie komunikacji platforma pozwalałaby klientowi na znaczną oszczędność własnych zasobów związanych z koniecznością wywiązywania się z obowiązków wynikających z zawartych z bankami umów, w szczególności w zakresie aktualizacji informacji.
- **Dodatkowo platforma zapewniłaby klientom łatwiejsze zarządzanie relacjami z bankami** poprzez usprawnienie komunikacji czy umożliwienie bieżącego monitorowania dotyczących klienta informacji będących w posiadaniu poszczególnych banków. Wdrożenie jednolitych zasad komunikacji w ramach platformy pozwoliłoby także ograniczyć klientom liczbę koniecznych do implementacji procesów wewnętrznych oraz zmniejszyłoby ryzyko powstania ewentualnych nieprawidłowości w komunikacji z bankami.
- **Platforma mogłaby stanowić dla klienta multibankowy kanał dostępu** zapewniający mu możliwość zintegrowanego korzystania w jednym miejscu z usług wielu banków na zasadach analogicznych chociażby do funkcjonowania usługi dostępu do informacji o rachunku.
- **Platforma powinna być dostępna w różnych językach** (na potrzeby obsługi klientów zagranicznych).
- **Oferowanie klientom możliwości korzystania z platformy mogłoby więc być także rozważone jako dodatkowa, odpłatna usługa.** Pozwoliłoby to ograniczyć obciążenia po stronie banków związane z wdrożeniem i funkcjonowaniem platformy. Ponadto zasadnym byłoby wspólne wypracowywanie z klientami funkcjonalności platformy, co mogłoby korzystnie wpłynąć na wzrost zaufania klientów wobec nowego rozwiązania.



### III. Wdrożenie platformy międzybankowej – wymagane kroki

Wdrożenie platformy wymagałoby m.in.:

- **zaangażowania podmiotu, któremu banki powierzyłyby jej prowadzenie na zasadach outsourcingu bankowego.** Grupa dostrzega wyjątkowy potencjał w podjęciu współpracy w tym zakresie z Krajową Izbą Rozliczeniową S.A. jako podmiotem o szczególnym doświadczeniu we wspieraniu procesów dla banków;

#### Art. 6a PrBank<sup>6</sup>

1. Bank może, w drodze umowy zawartej na piśmie, powierzyć przedsiębiorcy lub przedsiębiorcy zagranicznemu, z zastrzeżeniem art. 6d, wykonywanie: (...)
  - 1) czynności faktycznych związanych z działalnością bankową.

- **opracowania szczegółowego rozwiązania IT**, na którym zostałyby oparte działanie platformy, zapewniającego zwłaszcza odpowiedni poziom bezpieczeństwa przekazywanych informacji;
- **opracowania szczegółowej koncepcji prawno-regulacyjnej funkcjonowania platformy** ze szczególnym uwzględnieniem przepisów o outsourcingu bankowym oraz tajemnicy bankowej;

#### Art. 104 ust. 1 PrBank

Bank, osoby w nim zatrudnione oraz osoby, za których pośrednictwem bank wykonuje czynności bankowe, są obowiązane zachować tajemnicę bankową, która obejmuje wszystkie informacje dotyczące czynności bankowej, uzyskane w czasie negocjacji, w trakcie zawierania i realizacji umowy, na podstawie której bank tę czynność wykonuje.

- **uwzględnienia problemu wdrożenia polityk grupowych**, do których należą poszczególne banki (w szczególności w odniesieniu do wymogów AML/CFT).

<sup>6</sup> Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1896 z późn. zm.).



# 2

## Obrót dokumentami przy udzielaniu kredytów i zawieraniu innych umów



### I. Potrzeba usprawnienia obrotu dokumentami przy udzielaniu kredytów

Pandemia COVID-19 przyspieszyła proces cyfryzacji banków, wymuszając jednocześnie zastosowanie mechanizmów ułatwiających zdalny dostęp do usług finansowych. Proces ten nie ominął również produktów kredytowych. Cyfryzacja na tym polu spotkała się jednak z różnymi problemami praktycznymi, takimi jak ograniczenia dostępu do rejestrów publicznych, trudności w efektywnym wykorzystaniu potencjału podpisów elektronicznych czy zastosowaniu dokumentów w postaci elektronicznej w komunikacji z notariuszami lub sądem.

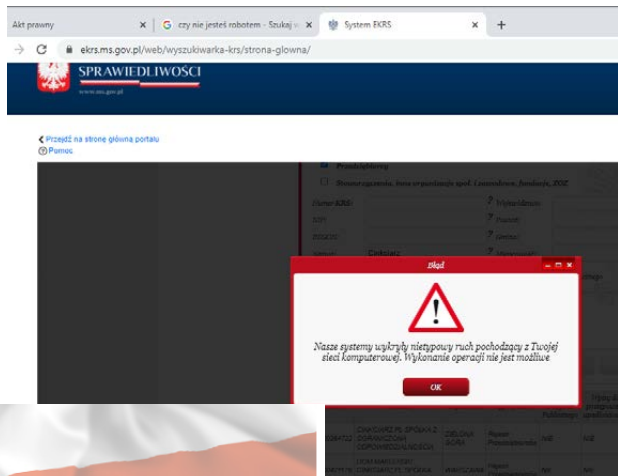


## II. Rozwiązania służące usprawnieniu procesów kredytowych

### II.1. Eliminacja ograniczeń związanych z dostępnością rejestrów publicznych

- Grupa zidentyfikowała problem braku odpowiedniej dostępności do rejestrów publicznych. Pomimo że szereg usług administracji publicznej jest dostępnych w formie cyfrowej, to jednak ich praktyczne wykorzystywanie wciąż spotyka się z szeregiem problemów. Dostrzeżona została w szczególności potrzeba zniesienia barier legislacyjnych i biurokratycznych utrudniających bankom profesjonalny dostęp do:
  - informacji z Krajowego Rejestru Sądowego za pośrednictwem systemu eKRS,
  - akt ksiąg wieczystych za pośrednictwem systemu EKW,
  - danych z Rejestru Zastawów,
  - faktur z Krajowego Systemu e-Faktur (KSeF).
- Dostęp do informacji za pośrednictwem publicznych rejestrów napotyka istotne niedogodności. Kwestię tę najlepiej obrazuje problem, jaki występuje w przypadku kierowania przez banki licznych zapytań do systemów eKRS/EKW, które skutkują uruchomieniem mechanizmów bezpieczeństwa tych systemów.

Przykład komunikatu ze strony eKRS



Przykład komunikatu ze strony EKW



### Znajdź księgę wieczystą po kryteriach

Pola oznaczone \* są polami wymaganymi do wypełnienia

#### Wyszukaj księgę po numerze

Wprowadź numer księgi wieczystej którą chcesz przeglądać \*

WA3M / [ ] / 5 [ ]

Nasze systemy wykryły nietypowy ruch pochodzący z Twojej sieci komputerowej. Wykonanie operacji nie jest możliwe.

- **Wprowadzenie przez stronę rządową algorytmów zabezpieczających przed niepożądanym dostępem (z wykorzystaniem botów) znajduje oczywiście swoje uzasadnienie w potrzebie utrzymywania właściwego poziomu bezpieczeństwa.** Stosowanie wskazanych środków ochrony powoduje jednak, że instytucje zaufania publicznego, jakimi są m.in. banki, napotykają nieuzasadnione utrudnienia w realizacji ciężących na nich obowiązków (np. z zakresu AML/CTF). Wiąże się to ze spowolnieniem wielu procesów w bankach oraz koniecznością udziału w nich czynnika ludzkiego.
- **Pożądanym rozwiązaniem powyższych problemów powinno być udostępnianie dedykowanego API umożliwiającego pozyskiwanie danych i informacji z rejestrów publicznych w formie bazodanowej (nadającej się do odczytu maszynowego), nie zaś – jak ma to miejsce obecnie m.in. w przypadku odpisów z KRS – w formie PDF.** Możliwość korzystania z takiego interfejsu mogłaby zostać udostępniona bankom jako instytucjom zaufania publicznego (oraz ewentualnie innym podmiotom gwarantującym właściwe wykorzystanie pozyskanych danych). Z wykorzystaniem interfejsu system teleinformatyczny banku mógłby w sposób zautomatyzowany kierować zapytanie do systemu obsługującego rejestr, a następnie uzyskiwać dane wysokiej jakości, które mogłyby być bez konieczności dalszej obróbki wprowadzane do systemów banku. Taki sposób pobierania informacji z rejestrów w znaczący sposób wpłynąłby na sprawność i kosztowność procesów stosowanych przez banki przy zawieraniu umów z klientami oraz w ramach bieżącego monitorowania nawiązanych relacji, co przyniosłoby korzyści nie tylko samym bankom, ale także ich klientom. Ponadto wdrożenie zaproponowanego rozwiązania miałoby korzystny wpływ na bankowość korporacyjną, a także na masowe procesy w bankowości hipotecznej, co pozytywnie wpłynęłoby m.in. na czas procesowania wniosków klientów detalicznych.
- **Docelowo dedykowany interfejs mógłby również umożliwić wysyłanie do zainteresowanych banków komunikatów *push* w przypadku zmiany danych w rejestrze w stosunku do określonego podmiotu (nieruchomości itp.),** co znacząco ograniczyłoby koszty oraz wysiłek organizacyjny, jaki banki i ich klienci muszą ponieść w celu zapewnienia aktualności informacji.
- **Warto podkreślić, że proponowane powyżej rozwiązanie nie byłoby nowością w zakresie rejestrów publicznych.** Istnieją już bowiem takie rejestry posiadające dedykowane interfejsy, np. API Wykazu podatników VAT. Pewną słabością tego rejestru jest jednak limit składanych zapytań. Po jego przekroczeniu dostęp do API jest blokowany. Ze względu na fakt posiadania przez banki statusu instytucji zaufania publicznego należałoby raczej postulować brak takiego ograniczania. By zweryfikować, czy bank nie nadużywa uprawnień, uprawniony organ mógłby żądać *ex post* wykazania stosownego interesu w dostępie do rejestru.

## II. 2. Postulat modyfikacji systemu eKRS – problem jakości informacji o reprezentacji firmy

- **Istotnym problemem dotyczącym funkcjonalności eKRS jest brak możliwości zautomatyzowanej (maszynowej) weryfikacji zasad reprezentacji podmiotów wpisanych do tego rejestru.** Stanowi to barierę we wdrażaniu rozwiązań, które mogłyby pozwolić na eliminację czynnika ludzkiego z procesu porównywania danych zawartych w podpisach kwalifikowanych złożonych na dokumentach z danymi w rejestrze. Dostrzega się istotny potencjał we wdrożeniu systemów, które porównywałby numer PESEL ujawniony w KRS z numerem PESEL zaszyfrowanym w podpisie kwalifikowanym na podpisanym dokumencie.
- **Przedmiotowa bariera wynika przede wszystkim z faktu, że aktualnie zasady reprezentacji w spółkach nie są wpisywane w sposób ustandaryzowany,** lecz przepisywane są z umów spółek, które formułowane są w różny sposób.
- **Rozwiązanie wskazanego problemu mogłoby polegać na wprowadzeniu sposobu zgłaszania do KRS informacji nt. sposobu reprezentacji, co najmniej w zakresie sposobów standardowych (np. określonych w przepisach art. 205 § 1 zd. 2, 30066 § 1, 373 § 1 zd. 2 KSH<sup>7</sup>) lub najczęściej stosowanych w praktyce, m.in. poprzez wybór jednej z opcji wskazanych na formularzu, który to wybór następnie byłby odzwierciedlany w rejestrze.**
- **W praktyce potencjalnym problemem, który może utrudnić wdrożenie zaproponowanego rozwiązania, jest możliwość tworzenia kwalifikowanych certyfikatów podpisu elektronicznego, które nie zawierają**

<sup>7</sup> Ustawa z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1526 z późn. zm.).

numeru PESEL (takie certyfikaty są aktualnie wydawane przez kwalifikowanych dostawców usług zaufania). Przykładowo, można zamówić kwalifikowany certyfikat zawierający numer dowodu osobistego, numer identyfikacji podatkowej lub numer paszportu – czyli identyfikatory, które nie są stosowane w rejestrze w odniesieniu do osób uprawnionych do reprezentacji<sup>8</sup>.

- Proponowane powyżej zmiany wpisywałyby się w toczący się proces digitalizacji KRS (przejawem takich zmian jest w szczególności nowelizacja ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym<sup>9</sup>, która weszła w życie dnia 1 lipca 2021 r. przewidująca m.in. wprowadzenie wymogu składania wniosków do rejestru przedsiębiorców KRS możliwe jest jedynie w formie elektronicznej – za pośrednictwem Portalu Rejestrów Sądowych: <https://prs.ms.gov.pl/>).

### II. 3. Postulat zmiany legislacyjnej – art. 36<sup>4</sup> ust. 8 uKWiH<sup>10</sup>

- Grupa postuluje wprowadzenie zmiany legislacyjnej polegającej na dodaniu banków do katalogu podmiotów uprawnionych do występowania do Ministra Sprawiedliwości o zgodę (jeżeli byłoby to niezbędne do realizacji zadań ustawowych) na wielokrotne, nieograniczone w czasie wyszukiwanie ksiąg wieczystych w Centralnej Bazie Danych Ksiąg Wieczystych.

#### 36<sup>4</sup> ust. 8 uKWiH

2. Jeżeli jest to niezbędne do realizacji zadań ustawowych, o zgodę do Ministra Sprawiedliwości na wielokrotne, nieograniczone w czasie wyszukiwanie ksiąg wieczystych w centralnej bazie danych ksiąg wieczystych mogą wystąpić:

- 1) sądy;
- 2) prokuratura;
- 2a) minister właściwy do spraw wewnętrznych;
- (...)
- 18) notariusze;
- 19) Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa;
- 20) Generalny Inspektor Informacji Finansowej (...)

- Rozwiązanie to zapewnia uprawnionym podmiotom sprawniejszy dostęp do ksiąg wieczystych bez konieczności każdorazowego składania wniosku do Centralnej Informacji. Na marginesie należy zauważyć, że pierwotnie katalog podmiotów, które mogły wystąpić do Ministra Sprawiedliwości o zgodę, nie obejmował notariuszy – zostali oni dopisani do tego katalogu na późniejszym etapie konsultacji projektu nowelizacji uKWiH wprowadzającej art. 36<sup>4</sup> ust. 8 uKWiH. Analogicznych uprawnień nie przyznano wówczas bankom, co jednak mogłoby przynieść znaczne korzyści.
- W odniesieniu do obrotu nieruchomościami, grupa dostrzega także potencjalną możliwość wdrożenia tzw. „cyfrowej księgi wieczystej”, przy której wykorzystywana byłaby technologia blockchain. Obecnie to pośrednicy (tj. notariusz oraz sąd) dbają o pewność obrotu nieruchomościami. Rozproszona baza danych zapewnia natomiast możliwość, aby pośredniczenie zaufanej trzeciej strony nie było konieczne – bezpieczeństwo zapewniałaby sama technologia blockchain. Podobne rozwiązania funkcjonują już na świecie, np. w Szwecji czy Estonii.

<sup>8</sup> Zob. pismo Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych z 14 czerwca 2019 r., ZSPU.023.97.2019.PM. do Ministra Cyfryzacji i odpowiedź Ministra Cyfryzacji z 15 lipca 2019 r., DSP-VII.502.2.2019.

<sup>9</sup> Ustawa z dnia 26 stycznia 2018 r. o zmianie ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 398 z późn. zm.).

<sup>10</sup> Ustawa z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 2204).

## II. 4. Postulaty zmian legislacyjnych – wdrożenie koncepcji elektronicznego aktu notarialnego, oświadczenie właściciela nieruchomości z podpisami potwierdzonymi notarialnie

- **Dokumenty notarialne odgrywają istotną rolę, szczególnie w procesach kredytowych.** Pandemia COVID-19 stała się istotnym impulsem do poszukiwania nowych rozwiązań pozwalających na uelastycznienie dotychczasowej praktyki notarialnej. Istotnym zagrożeniem stało się przede wszystkim ryzyko spowolnienia obrotu nieruchomościami – co w przypadku klientów korporacyjnych odnosi się m.in. do kredytów przeznaczanych na sfinansowanie projektów inwestycyjnych (kredyty inwestycyjne).
- **Jako jeden z obszarów prawnych, które stawiają barierę względem cyfryzacji procesów bankowych, należy wskazać wymóg osobistego stawiennictwa przy czynnościach notarialnych.** Stanowi to istotne ograniczenie dla cyfryzacji obrotu, w przypadku gdy dla danej czynności wymagana jest forma aktu notarialnego lub forma pisemna z podpisem notarialnie poświadczonym.
- **Przykładowo, złożenie oświadczenia o poddaniu się egzekucji w trybie art. 777 KPC<sup>11</sup> wymaga formy aktu notarialnego.** Oświadczenie to przyjmowane jest jako sposób zabezpieczenia roszczenia wierzyciela, spełniający podobną rolę do tzw. weksla in blanco.
- **Z kolei podpis notarialnie poświadczony wymagany jest np. celem uzyskania wpisu do księgi wieczystej, jeżeli przepisy szczególne nie przewidują innej formy dokumentu (art. 31 ust. 1 uKWiH<sup>12</sup>).** Potrzeba podpisu poświadczanego notarialnie powstaje na przykład w przypadku roszczenia o wpis hipoteki na opróżnione miejsce hipoteczne – celem ujawnienia w księdze wieczystej właściciel nieruchomości musi jednak wyrazić zgodę na wpis roszczenia w formie pisemnej z podpisem notarialnie poświadczonym (art. 32 ust. 2 uKWiH).
- **Postuluje się podjęcie działań zmierzających do wprowadzenia rozwiązań umożliwiających dokonywanie czynności notarialnych, w pierwszej kolejności zawierania umów w formie aktu notarialnego, bez konieczności osobistego stawiennictwa u notariusza – tj. z wykorzystaniem nowoczesnych technologii.**
- **Powyższe wymagałoby zmiany obecnej praktyki oraz zmian legislacyjnych. Nowe rozwiązania musiałyby zostać oparte na stosowaniu alternatywnych metod umożliwiających stwierdzenie tożsamości klienta w inny sposób niż przez okazanie dokumentu tożsamości, np. z wykorzystaniem kwalifikowanego podpisu elektronicznego czy usług tożsamości elektronicznej.**

### Art. 85 PrNot<sup>13</sup>

§ 1. Przy dokonywaniu czynności notarialnej notariusz jest obowiązany stwierdzić tożsamość osób biorących udział w czynności.

§ 2. Stwierdzenie powinno nastąpić na podstawie prawem przewidzianych dokumentów, a w przypadku braku takich dokumentów – w sposób wyłączający wszelką wątpliwość co do określenia tożsamości osoby biorącej udział w czynności notarialnej.

§ 3. Sposób stwierdzenia tożsamości notariusz określi w sporządzonym dokumencie.

- **Powyższe wymagałoby umożliwienia składania podpisów na dokumentach notarialnych bez obowiązku stawiennictwa u notariusza, o którym stanowi art. 88 PrBank:**

11 Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1575 z późn. zm.).

12 Ustawa z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 2204).

13 Ustawa z dnia 14 lutego 1991 r. Prawo o notariacie (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1192 z późn. zm.).

**Art. 88 PrNot**

Podpisy na aktach notarialnych i poświadczonych dokumentach są składane w obecności notariusza. Jeżeli podpis na poświadczonym dokumencie był złożony nie w obecności notariusza, osoba, która podpisała, powinna uznać przed notariuszem złożony podpis za własnoręczny. Okoliczność tę notariusz zaznacza w sporządzonym dokumencie.

- **Budzi wątpliwości, czy dla spełnienia przesłanek z art. 88 PrNot wymagana jest fizyczna obecność notariusza i uczestnika.** Prezentowany jest m.in. pogląd, że przepis ten nie wymaga fizycznej obecności, tj. znajdowania się w tym samym miejscu uczestników czynności notarialnej<sup>14</sup>. Postuluje się, aby proces składania podpisów na aktach notarialnych i poświadczonych dokumentach odbywał się w ramach wideokonferencji (cały przebieg powinien być obserwowany przez notariusza oraz utrwalany). Wyjątkowo korzystne byłoby wprowadzenie zmian legislacyjnych wprost zapewniających możliwość zastosowania powyższego rozwiązania.
- **Istotnym udogodnieniem byłoby także zapewnienie bankom jako podmiotom zaufania dostępu do Centralnego Repozytorium Elektronicznych Wypisów Aktów Notarialnych (CREWAN),** który powstał przede wszystkim, by ułatwić składanie do sądu rejestrowego dokumentów sporządzonych w formie aktu notarialnego. Dostęp do CREWAN nie jest powszechny – zapewniony został wyłącznie notariuszom, sądom oraz innym organom państwowym uprawnionym do dostępu do Repozytorium na podstawie przepisów odrębnych.



### III. Rekomendowane kluczowe działania

- **Usprawnienie obrotu dokumentami przy udzielaniu kredytów wymaga podjęcia współpracy ze stroną rządową** w celu wdrożenia rozwiązań pozwalających na zdjęcie ograniczeń z banków w dostępie do rejestrów publicznych.
- **W celu usprawnienia procesów kredytowych sugeruje się także wprowadzenie zmian legislacyjnych umożliwiających łatwiejszy dostęp banków do rejestrów publicznych,** w szczególności EKW, oraz podjęcie działań zmierzających do analizy możliwości dokonywania czynności notarialnych bez osobistego stawiennictwa – poprzez rozpoczęcie konsultacji z samorządem notarialnym.
- **W dalszej perspektywie postuluje się podjęcie działań celem zachęcenia organów publicznych do rozpoczęcia prac nad oceną możliwości wdrożenia koncepcji cyfrowej księgi wieczystej opartej o technologię blockchain.**

<sup>14</sup> E. Rott-Pietrzyk, F. Zoll, D. Szostek, M. Grochowski, *Czynności notarialne online – podstawy de lege lata i uwagi de lege ferenda*, „Forum prawnicze” 2020 nr 4 (60).





# 3

## Usługi zaufania oraz identyfikacja elektroniczna w działalności banków



### I. Koncepcja

Znaczenie usług zaufania oraz identyfikacji elektronicznej systematycznie rośnie, do czego dodatkowo przyczyniła się ogólnoswiatowa pandemia COVID-19 i fakt, że zarówno świadczenie usług publicznych, jak i prywatnych w coraz większym stopniu odbywa się online. Potwierdzeniem tego zjawiska są zmiany zarówno na poziomie krajowym (np. dostosowanie rozporządzenia w sprawie dokumentów związanych z czynnościami bankowymi, sporządzanych na informatycznych nośnikach danych wydane na podstawie art. 7 ust. 4 PrBank<sup>15</sup> do terminologii, jaką posługuje się unijne rozporządzenie eIDAS<sup>16</sup> czy wprowadzenie tzw. tymczasowego profilu

<sup>15</sup> Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 marca 2020 r. w sprawie dokumentów związanych z czynnościami bankowymi, sporządzanych na informatycznych nośnikach danych (Dz. U. poz. 476).

<sup>16</sup> Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 910/2014 z dnia 23 lipca 2014 r. w sprawie identyfikacji elektronicznej i usług zaufania w odniesieniu do transakcji elektronicznych na rynku wewnętrznym oraz uchylające dyrektywę 1999/93/WE (Dz. U. UE. L. z 2014 r. Nr 257, str. 73).

zaufanego<sup>17</sup>), jak i unijnym (np. propozycja zmiany rozporządzenia eIDAS<sup>18</sup>, która zakłada m.in. wprowadzenie europejskiego portfela tożsamości cyfrowej).

Rozwój usług zaufania może stanowić odpowiedź na problemy, z jakimi boryka się sektor finansowy w kwestii nawiązywania relacji cyfrowych w obszarze usług finansowych, szczególnie w odniesieniu do klientów korporacyjnych. Wykorzystanie usług zaufania pozwala bowiem zapewnić rozwiązania wygodne w stosowaniu dla banków i ich klientów, a równocześnie osiągnąć oczekiwany przez organy państwowe wysoki poziom bezpieczeństwa w odniesieniu do wszelkich działań online.



## II. Rozwiązania służące zwiększeniu roli usług zaufania/identyfikacji elektronicznej

### II. 1. Podpisywanie dokumentów – wykorzystanie potencjału bankowej formy elektronicznej

- W celu uproszczenia obrotu ustawodawca dopuścił możliwość składania oświadczeń woli związanych z dokonywaniem czynności bankowych w postaci elektronicznej, tj. tzw. bankowa forma elektroniczna (zob. art. 7 PrBank).

#### Art. 7 PrBank

1. Oświadczenia woli związane z dokonywaniem czynności bankowych mogą być składane w postaci elektronicznej.
2. Dokumenty związane z czynnościami bankowymi mogą być sporządzane na informatycznych nośnikach danych, jeżeli dokumenty te będą w sposób należyty utworzone, utrwalone, przekazane, przechowywane i zabezpieczone. Usługi związane z zabezpieczeniem tych dokumentów mogą być wykonywane przez banki, spółki tworzone przez banki z innymi podmiotami, a także przedsiębiorstwa pomocniczych usług bankowych.
3. **Jeżeli ustawa zastrzega dla czynności prawnej formę pisemną, uznaje się, że czynność dokonana w formie, o której mowa w ust. 1, spełnia wymagania formy pisemnej także wtedy, gdy forma została zastrzeżona pod rygorem nieważności.**
4. Rada Ministrów określi, w drodze **rozporządzenia**, po zasięgnięciu opinii Prezesa Narodowego Banku Polskiego, sposób tworzenia, utrwalania, przekazywania, przechowywania i zabezpieczania, w tym przy zastosowaniu podpisu elektronicznego, dokumentów, o których mowa w ust. 2, tak aby zapewnić bezpieczeństwo obrotu oraz ochronę interesów banków i ich klientów.

<sup>17</sup> W odpowiedzi na spowodowany pandemią COVID-19 wzrost zainteresowania załatwianiem spraw przy wykorzystaniu podpisu zaufanego stworzono możliwość założenia profilu tymczasowego, który umożliwia posługiwanie się nim przez osoby niemające konta w banku. Rozwiązanie to miało być udostępnione na czas pandemii, obecnie jednak toczą się prace przewidujące przekształcenie do tymczasowego tymczasowego profilu zaufanego w klasyczny profil zaufany ważny przez okres trzech lat.

<sup>18</sup> Wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniającego rozporządzenie (UE) nr 910/2014 w odniesieniu do ustanowienia ram europejskiej tożsamości cyfrowej, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/trusted-and-secure-european-e-id-regulation>.

- **W związku z uchwaleniem ustawy o usługach zaufania oraz identyfikacji elektronicznej<sup>19</sup>**, której celem było dostosowanie prawa krajowego do nowych uwarunkowań wskazanych w eIDAS, należało podjąć działania legislacyjne związane ze zmianą siatki pojęciowej stosowanej w zakresie podpisu elektronicznego. W rezultacie w dniu 19 września 2020 r. w życie weszło nowe rozporządzenie wykonawcze do art. 7 ust. 4 PrBank<sup>20</sup>.
- **Prawodawca dopuścił możliwość sporządzania dokumentów na informatycznych nośnikach danych, jeżeli dokumenty będą w sposób należyty utworzone, utrwalone, przekazane i zabezpieczone.** Z rozporządzenia wynika w szczególności, że utworzenie i utrwalenie następuje przez zapisanie w dokumencie elektronicznym danych związanych z jedną lub wieloma czynnościami bankowymi oraz jego opatrzenie podpisem elektronicznym lub pieczęcią elektroniczną.
- **Opatrzenie dokumentu podpisem elektronicznym może nastąpić poprzez posłużenie się:**
  - kwalifikowanym podpisem elektronicznym lub
  - takim podpisem elektronicznym, który ustalą strony umowy zawartej przez bank.
- **Aktualne brzmienie rozporządzenia w połączeniu z neutralną definicją podpisu elektronicznego (zob. art. 3 pkt 10 eIDAS) stwarza szerokie możliwości elastycznego podejścia do rozwiązań technologicznych, których stosowanie do składania oświadczeń może zostać uzgodnione przez bank z klientem.**
- **Narzędziem, które może odegrać w tej kwestii istotną rolę, może być podpis potwierdzonym profilem zaufanym ePUAP (tj. podpisem zaufanym) lub ewentualnie podpis osobisty.** Pomimo że instrumenty te dedykowane są komunikacji z organami administracji publicznej, obecne regulacje, przy zachowaniu określonych wymogów, nie wykluczają również ich wykorzystania w ramach działalności bankowej.
- **Podpis zaufany został wprowadzony w ustawie o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne<sup>21</sup>.** Zgodnie z art. 3 pkt 14a podpis zaufany to podpis elektroniczny, którego autentyczność i integralność są zapewniane przy użyciu pieczęci elektronicznej ministra właściwego do spraw informatyzacji. W odróżnieniu od kwalifikowanego podpisu elektronicznego jest on bezpłatny, stanowiąc jednocześnie jego alternatywę w kontaktach z podmiotami publicznymi.

#### Art. 20ae ustawy o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne

5. Podpis zaufany wywołuje skutki prawne, jeżeli został utworzony lub złożony w okresie ważności środka identyfikacji elektronicznej, o którym mowa w art. 20aa pkt 1.
6. Dane w postaci elektronicznej opatrzone podpisem zaufanym są równoważne pod względem skutków prawnych dokumentowi opatrzonemu podpisem własnoręcznym, chyba że przepisy odrębne stanowią inaczej.
7. Nie można odmówić ważności i skuteczności podpisowi zaufanemu tylko na tej podstawie, że istnieje w postaci elektronicznej.

- **Zgodnie z przepisami o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne podpis zaufany zastępuje w kontaktach elektronicznych z podmiotami publicznymi podpis własnoręczny.** Brak jednak zasadniczych przeszkód, aby podpis zaufany mógł zostać wykorzystany w ramach prawnych określonych przez regulacje tzw. bankowej formy elektronicznej na zasadach w niej sprecyzowanych.
- **Z kolei instytucja podpisu osobistego związana jest z wprowadzeniem nowego elektronicznego dowodu osobistego (e-dowód).** Podpis osobisty to zaawansowany podpis elektroniczny w rozumieniu art. 3 pkt 11 eIDAS, weryfikowany za pomocą certyfikatu podpisu osobistego. Nośnikiem tego certyfikatu jest warstwa elektroniczna wspomnianego nowego dowodu osobistego.

<sup>19</sup> Ustawa z dnia 5 września 2016 r. o usługach zaufania oraz identyfikacji elektronicznej (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1173 z późn. zm.).

<sup>20</sup> Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 marca 2020 r. w sprawie dokumentów związanych z czynnościami bankowymi, sporządzanych na informatycznych nośnikach danych (Dz. U. poz. 476).

<sup>21</sup> Ustawa z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 670).

- Analogicznie jak w przypadku podpisu zaufanego, podpis osobisty został przez ustawę o dowodach osobistych zrównany z podpisem złożonym własnoręcznie, jednak wyłącznie w przypadku użycia go przez podpisującego w stosunku do podmiotów publicznych. Strony prywatnego stosunku prawnego mogą się jednak zgodzić, iż w ich relacjach złożenie podpisu osobistego będzie miało taki sam skutek jak odrębny podpis. W przypadku podpisu osobistego przepisy o dowodach osobistych zawierają więc regulację zgodną z przepisami o tzw. bankowej formie elektronicznej.

#### Art. 12d ustawy o dowodach osobistych

1. Opatrzanie danych podpisem osobistym wywołuje w stosunku do podmiotu publicznego skutek prawny równoważny podpisowi własnoręcznemu.
2. **Skutek, o którym mowa w ust. 1, wywołuje opatrzenie danych podpisem osobistym w stosunku do podmiotu innego niż podmiot publiczny, jeżeli obie strony wyrażą na to zgodę.**

## II. 2. Archiwizacja podpisów elektronicznych

- Jednym z dostrzeżonych przez grupę problemów praktycznych związanych z wykorzystywaniem usług zaufania jest problem ważności podpisów elektronicznych po wygaśnięciu ważności certyfikatu tych podpisów (tj. kwestia udowodnienia ważności podpisu po wielu latach, np. w przypadku, gdy umowa zostaje zawarta na czas nieokreślony, a ważność certyfikatu wynosi, przykładowo, dwa lata).
- **Certyfikaty podpisów elektronicznych nie są bezterminowe – są wydawane np. na dwa lata, a potem powinno się je odnawiać. Po ustaniu ważności certyfikatu podpis będzie jednak nadal ważny, ale systemy służące do weryfikacji nie będą w stanie tego potwierdzić.** Podstawowym zadaniem systemów teleinformatycznych jest przedstawienie jednoznacznej informacji o uznaniu i wiarygodności podpisu elektronicznego, lecz są w stanie rozpoznawać jako ważne i prawidłowe podpisy, których certyfikaty są cały czas ważne lub podpisy, które zostały zakonserwowane.
- **Po ustaniu ważności certyfikatu systemy będą zwracały takie wyniki weryfikacji jak „ważność podpisu nieokreślona” czy „Status podpisu: Niekompletnie zweryfikowany. Wykryte błędy: Weryfikacja przeszłego podpisu nie jest rozstrzygająca! Obecny czas jest poza zakresem ważności certyfikatu podpisującego”.**
- **Zapewnieniu pełnej niezaprzeczalności podpisu w dłuższym okresie służy konserwacja podpisów poprzez znakowanie ich czasem.** Znakowanie czasem zapewnia, że dokument elektroniczny istniał w danym momencie i w danej formie. Jest to rodzaj podpisu składanego przez zaufaną stronę trzecią, co zwiększa wartość dowodową dokumentu poprzez wskazanie daty, od której dokument istniał. Ponadto, poza znakowaniem czasem, możliwe jest także skorzystanie z istniejącej już na rynku usługi kwalifikowanej konserwacji kwalifikowanego podpisu elektronicznego. Usługa ta ma na celu przedłużenie wiarygodności kwalifikowanego podpisu elektronicznego poza techniczny okres ważności.
- **Niezależnie od powyższego można jednak zauważyć, że przepis art. 18 ust. 1 UZIE<sup>22</sup> nie wymaga, aby dla uznania ważności kwalifikowanego podpisu elektronicznego był on oznaczony kwalifikowanym znacznikiem czasu.** Wymagane jest jedynie, aby podpis złożony był w okresie ważności certyfikatu, który służy do jego walidacji.

#### Art. 18 ust. 1 UZIE

1. Podpis elektroniczny lub pieczęć elektroniczna weryfikowane za pomocą certyfikatu wywołują skutki prawne, jeżeli zostały złożone w okresie ważności tego certyfikatu.

<sup>22</sup> Ustawa z dnia 5 września 2016 r. o usługach zaufania oraz identyfikacji elektronicznej (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1173 z późn. zm.).

- **Dodatkowo, zgodnie z wymaganiami dotyczącymi formatu podpisu, w jego strukturze zawarta jest data, która stanowi tzw. atrybut podpisany, czyli taki, który wraz z treścią dokumentu stanowi integralną całość objętą podpisem.** Data ta jest przeważnie datą systemową pobieraną z komputera lub serwera, na którym realizowany jest proces składania podpisu. Datę taką można traktować analogicznie jak datę wskazaną na dokumencie papierowym podpisanym podpisem własnoręcznym. **Tym samym „dokument podpisany w okresie ważności certyfikatu upoważniającego daną osobę do jego składania zachowuje swoją moc dowodową również po upływie ważności certyfikatu.** Podważenie takiego dokumentu i jego formy wymagałoby wykazania okoliczności wskazujących, że dokument nie został podpisany we wskazywanym czasie i o wykazanej treści<sup>23</sup>. W przypadku ewentualnego sporu ciężar udowodnienia faktu spoczywałby jednak na osobie, która z faktu tego chciałaby wywodzić skutki prawne (art. 6 KC).
- **Pomimo powyższego, ze względu na brak utrwalonej praktyki orzeczniczej dotyczącej powyższych kwestii oraz ich istotne znaczenie dla zasad korzystania z usług zaufania (nie tylko na rynku bankowym), rekomendowanym działaniem powinno być wystąpienie do odpowiednich organów państwowych, w pierwszej kolejności ministra właściwego do spraw informatyzacji jako organu sprawującego nadzór nad dostawcami usług zaufania, o potwierdzenie podejścia do walorów dowodowych dokumentów podpisanych podpisem kwalifikowanym po upływie ważności certyfikatu.**

### II. 3. Rekomendacje zmian prawa cywilnego procesowego – cyfryzacja sądownictwa

- W aktualnych uwarunkowaniach prawno-organizacyjnych pewne problemy praktyczne rodzi przekazywanie do sądów dowodów w postaci dokumentów podpisanych podpisem elektronicznym.

#### Art. 25 ust. 1 eIDAS

1. Podpisowi elektronicznemu nie można odmówić skutku prawnego ani dopuszczalności jako dowodu w postępowaniu sądowym wyłącznie z tego powodu, że podpis ten ma postać elektroniczną lub że nie spełnia wymogów dla kwalifikowanych podpisów elektronicznych.

- W tym zakresie pozytywnie należy jednak ocenić nowelizację kodeksu postępowania cywilnego, która wejdzie w życie 1 października 2022 r. Nowelizacja ta przewiduje możliwość wnoszenia oraz doręczania pism procesowych przy wykorzystaniu ustandaryzowanych usług rejestrowych doręczenia elektronicznego oraz publicznej usługi hybrydowej. W związku z powyższym ma ulec zmianie art. 125 KPC, który zostanie uzupełniony o możliwość wniesienia pisma procesowego także na adres do doręczeń elektronicznych sądu, „jeżeli warunki techniczne i organizacyjne sądu to umożliwią”. To ostatnie stwierdzenie może jednak rodzić obawy i wątpliwości. W szczególności niejasnym jest, dlaczego warunki techniczne i organizacyjne sądu miałyby nie umożliwić doręczeń pism procesowych w trybie e-doręczenia, skoro sąd obowiązany będzie z mocy prawa do posiadania stosownego adresu do takich doręczeń (art. 8 Ustawy o doręczeniach elektronicznych<sup>24</sup>).
- W związku z powyższym rekomenduje się, po wejściu w życie wskazanych przepisów, dokonanie ich oceny w praktyce, w pierwszej kolejności weryfikację, na ile stworzą one ułatwienia w wykorzystaniu dokumentów opatrzonych podpisem elektronicznym w ramach postępowań sądowych.

### II. 4. Problem zagranicznych podpisów elektronicznych

- Podstawowym założeniem rozporządzenia eIDAS było osiągnięcie jednolitego rynku europejskiego opierającego się na wzajemnym rozpoznawaniu podpisów i pieczęci elektronicznych opartych o certyfikaty kwalifikowane wydane na terenie Unii Europejskiej. Tym samym podpisy elektroniczne wydawane przez polskich kwalifikowanych dostawców usług zaufania powinny być uznawane za granicą

<sup>23</sup> Zob. wyrok KIO z 20 października 2020 r., KIO 2505/20, LEX nr 3082206.

<sup>24</sup> Ustawa z dnia 18 listopada 2020 r. o doręczeniach elektronicznych (Dz. U. poz. 2320).

(i odwrotnie). Mimo że unijne rozporządzenia, w tym eIDAS, mają przymiot bezpośredniej stosowalności i skuteczności, to krajowe wdrożenia potrafią się jednak od siebie różnić. Z tego powodu banki napoty- kają na liczne praktyczne problemy.

#### Art. 25 ust. 3 eIDAS

3. Kwalifikowany podpis elektroniczny oparty na kwalifikowanym certyfikacie wydanym w jednym państwie członkowskim jest uznawany za kwalifikowany podpis elektroniczny we wszystkich pozostałych państwach członkowskich.

Szerzej na temat zagadnienia związanego ze wzajemną uznawalnością podpisów elektronicznych traktuje część 5. niniejszego raportu.

## II. 5. Zwiększenie roli usług zaufania w procesach AML/CFT

- Grupa dostrzega istotny potencjał w dalszym rozwoju wykorzystania usług zaufania i identyfikacji elek- tronicznej w ramach procesów AML/CFT, w szczególności dla stosowania środków bezpieczeństwa fi- nansowego. Potencjał taki dostrzegł także unijny prawodawca, wprowadzając do dyrektywy AML/CFT<sup>25</sup> sformułowania odsyłające do przepisów eIDAS. Celem wdrożenia regulacji unijnych do krajowego po- rządku prawnego polski ustawodawca – na mocy ostatniej nowelizacji uAML<sup>26</sup> – wprost w przepisach przewidział możliwość weryfikacji tożsamości z wykorzystaniem usług zaufania.

#### Art. 37 ust. 1 uAML (wejście w życie przepisu: 31 października 2021 r.)

1. Weryfikacja tożsamości klienta, osoby upoważnionej do działania w jego imieniu oraz be- neficjenta rzeczywistego polega na potwierdzeniu ustalonych danych identyfikacyjnych na podstawie dokumentu stwierdzającego tożsamość osoby fizycznej, dokumentu zawierającego aktualne dane z wyciągu z właściwego rejestru lub innych dokumentów, danych lub informa- cji pochodzących z wiarygodnego i niezależnego źródła, w tym, o ile są dostępne, ze środków identyfikacji elektronicznej lub z odpowiednich usług zaufania określonych w rozporządzeniu 910/2014.

- Obserwacja najnowszych inicjatyw legislacyjnych pokazuje, że rola usług zaufania, także w procesach weryfikacji tożsamości klienta, będzie się stale zwiększać. Na szczególną uwagę zasługuje przedstawiona w czerwcu 2021 r. przez Komisję Europejską propozycja zmiany eIDAS<sup>27</sup>. Jedną z kluczowych nowości jest koncepcja wprowadzenia tzw. *European Digital Identity Wallets* (EDIW), czyli Europejskich Portfeli Iden- tyfikacji Cyfrowej. Jak wynika z proponowanej definicji, EDIW ma stanowić rozwiązanie umożliwiające uwierzytelnianie zarówno osób fizycznych, jak i prawnych. Rekomenduje się prowadzenie monitoringu procesu legislacyjnego zmian w zakresie rozporządzenia eIDAS.

<sup>25</sup> Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/849 z dnia 20 maja 2015 r. w sprawie zapobiegania wykorzystywaniu systemu finansowego do prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu, zmieniająca rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 648/2012 i uchylająca dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2005/60/WE oraz dyrektywę Komisji 2006/70/WE (wersja skonsolidowana): <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02015L0849-20180709>.

<sup>26</sup> Ustawa z dnia 30 marca 2021 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu oraz niektó- rych innych ustaw (Dz. U. poz. 815).

<sup>27</sup> <https://ec.europa.eu/newsroom/dae/redirection/document/76608>.



### III. Rekomendowane kluczowe działania

- **W celu zwiększenia roli usług zaufania i identyfikacji elektronicznej w działalności banków rekomenduje się:**
  - wystąpienie do odpowiednich organów państwowych w celu jednoznacznego wyjaśnienia wątpliwości, m.in. co do walorów dowodowych dokumentów podpisanych podpisem kwalifikowanym po upływie ważności certyfikatu;
  - dokonanie oceny możliwości i zasadności biznesowej upowszechnienia zastosowania podpisu zaufanego i podpisu osobistego w relacjach między bankami a ich klientami;
  - analizę możliwości zwiększenia roli znaczenia usług zaufania i identyfikacji elektronicznej w procesach AML/CFT;
  - bieżący monitoring zmian legislacyjnych pod kątem korzyści, które niosą dla procesów stosowanych przez bank, m.in. pod kątem proponowanych zmian na gruncie unijnym, w szczególności odnoszących się do koncepcji wprowadzenia Europejskich Portfeli Identyfikacji Cyfrowej, jak i w zakresie zmian wprowadzanych przez polskiego ustawodawcę (np. ułatwienia w wykorzystaniu dokumentów opatrzonego podpisem elektronicznym w ramach postępowań sądowych).



# 4

## Polecenie zapłaty



### I. Koncepcja

Polecenie zapłaty oznacza usługę płatniczą polegającą na obciążeniu określoną kwotą rachunku płatniczego płatnika na skutek transakcji płatniczej zainicjowanej przez odbiorcę, dokonywanej na podstawie zgody, której płatnik udzielił odbiorcy, dostawcy odbiorcy lub dostawcy płatnika (art. 3 ust. 2 UUP). Charakterystyczne dla tej usługi jest więc to, że przewiduje ona jednorazowe udzielenie przez płatnika zgody na wielokrotne, późniejsze wykonywanie transakcji z jego rachunku z inicjatywy odbiorcy. Równocześnie zgoda może być w każdej chwili przez płatnika cofnięta. Zasady wykonywania polecenia zapłaty w obrocie międzybankowym reguluje, poza przepisami prawa, także porozumienie międzybankowe w sprawie stosowania polecenia zapłaty.

W przypadku polecenia zapłaty przepisy prawa, poza ogólnymi instrumentami ochrony użytkownika, jak chociażby uprawnienia związane z wystąpieniem nieautoryzowanej transakcji płatniczej, przyznają płatnikowi również istotne dodatkowe narzędzie zwiększające bezpieczeństwo prawne korzystania przez płatnika z tej usługi w postaci bezwarunkowego prawa do otrzymania w określonych terminach zwrotu już zrealizowanej transakcji płatniczej.



## Art. 47 ust. 4 UUP

4. W odniesieniu do poleceń zapłaty płatnik posiada **bezwarunkowe** prawo do otrzymania zwrotu w terminach określonych w art. 48.

Takie uprawnienie płatnika zostało również wyraźnie potwierdzone w treści międzybankowego porozumienia w sprawie stosowania polecenia zapłaty.

Choć polecenie zapłaty stanowi jedną z tradycyjnych form rozliczeń pieniężnych wykonywanych przez banki, wciąż prezentuje ono istotny potencjał jako jeden z procesów umożliwiających znaczną automatyzację rozliczeń pieniężnych. W celu umożliwienia dalszego rozwoju i popularyzacji tej usługi, konieczne jednak wydaje się zwiększenie wykorzystania w jej ramach roli elektronicznych form komunikacji, zwłaszcza wprowadzenie rozwiązań pozwalających zwiększać stosowanie elektronicznej postaci udzielania przez płatnika zgody na obciążanie jego rachunku kwotami transakcji płatniczych wykonywanych w ramach polecenia zapłaty. Choć aktualne brzmienie międzybankowego porozumienia w sprawie realizacji polecenia zapłaty przewiduje już regulację dopuszczającą stosowanie takich rozwiązań, to pełne wdrożenie przyjętych założeń w praktyce wciąż zdaje się napotykać na pewne bariery.

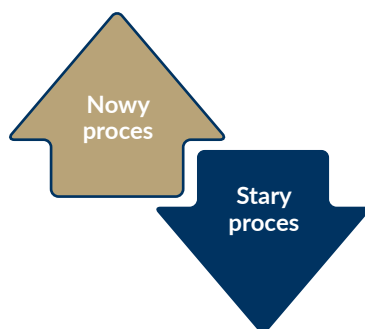


## II. Rozwiązania służące zwiększeniu roli komunikacji elektronicznej w poleceniu zapłaty

### II. 1. Ujednolicenie podejścia banków do usługi polecenia zapłaty

- Pomimo wysokiego ustandaryzowania procesu polecenia zapłaty (w szczególności w ramach porozumienia międzybankowego w sprawie stosowania Polecenia Zapłaty), praktyka bankowa w tym zakresie wciąż nie jest w pełni spójna.
- Aktualne brzmienie porozumienia przewiduje między innymi, że zgoda płatnika nie musi być wyrażona w postaci papierowej lub w postaci elektronicznej. Dodatkowo taka zgoda nie musi być przekazana do banku płatnika przed zainicjowaniem transakcji polecenia zapłaty. Samo otrzymanie przez bank płatnika komunikatu inicjującego polecenie zapłaty jest równoznaczne ze złożeniem zgody. Podmiotem odpowiedzialnym za pozyskanie ważnej zgody jest odbiorca. Porozumienie umożliwia więc znaczne uproszczenie procesu uruchamiania polecenia zapłaty, nie tylko ograniczając stosowanie dokumentów w postaci papierowej, ale też pozwalając oprzeć proces uruchamiania na oświadczeniach odbiorcy co do faktu posiadania zgody.
- Choć z punktu widzenia cyfryzacji bankowości przedstawiony powyżej proces oparty na zgodzie wyrażanej w postaci elektronicznej ma liczne i niewątpliwe zalety, to niesie on za sobą również pewne dodatkowe ryzyka, które muszą zostać w ramach jego praktycznej implementacji zaadresowane, zarówno przez bank odbiorcy, jak i bank płatnika. Ryzyko to może wynikać nade wszystko z braku należytej weryfikacji poprawności wyrażania zgody przez odbiorcę czy też braku stosowania przez odbiorcę odpowiedniego zabezpieczenia mechanizmu pobierania zgody (zwłaszcza gdy zgoda w postaci elektronicznej może być wyrażona za pomocą checkboxu).
- Odmienność podejścia do wskazanych powyżej ryzyk powoduje, że przewidziane w ramach międzybankowego porozumienia w sprawie stosowania polecenia zapłaty rozwiązania służące odejściu od postaci papierowej dokumentacji nie zostały implementowane w sposób jednolity. Można wyróżnić banki, które

w pełni wykorzystują możliwości stworzone przez aktualne brzmienie porozumienia i działają w oparciu o tzw. nowy proces (działając jako bank płatnika, nie wymagają przedstawienia formularza zgody płatnika), jak i banki, które wciąż opierają swój udział w rozliczeniach w formie polecenia zapłaty na zasadach obowiązujących uprzednio (tzw. stary proces) – dokonując weryfikacji zgód płatników przed uruchomieniem polecenia zapłaty. Na stosowanie przez banki różnych rozwiązań w powyższym zakresie wpływ może mieć także różne podejście samych odbiorców płatności do kwestii pobierania i weryfikacji zgód, a także do będącej tego konsekwencją konieczności ustanawiania odpowiednich zabezpieczeń na wypadek konieczności dokonywania zwrotów kwot płatności. Rozbieżności te prowadzą do komplikacji praktycznych i negatywnie wpływają na rozwój cyfryzacji polecenia zapłaty.



- **Pomimo że polecenia zapłaty powszechnie kojarzy się z dokonywaniem przez konsumentów opłat za rachunki (np. za energię, usługi telekomunikacyjne czy internetowe), istotne pole do popularyzacji stosowania polecenia zapłaty widoczne jest również w ramach relacji B2B.** Problemy związane ze stosowaniem polecenia zapłaty w tym obszarze mogą jednak wynikać z wysokich kwot transakcji występujących niejednokrotnie w relacjach B2B, które mogą prowadzić do multiplikacji ryzyka inherentnie związanego z tą usługą. **Dlatego też zasadne wydaje się przewidzenie w ramach międzybankowego porozumienia w sprawie stosowania poleceń zapłaty możliwości określania przez poszczególne banki limitów transakcji, jakie mogą być przez nie obsługiwane w ramach tej usługi.** Ustanowienie takich ograniczeń mogłoby pozwolić na popularyzację polecenia zapłaty także jako narzędzia rozliczeń między przedsiębiorcami, bez narażania podmiotów uczestniczących w takich transakcjach na nadmierne w konkretnym przypadku ryzyko.
- **W związku z powyższym rekomenduje się podjęcie działań celem ujednoczenia podejścia do stosowania zasad uruchamiania polecenia zapłaty, ewentualnie rozważenie konieczności wprowadzania w porozumieniu międzybankowym zmian umożliwiających odpowiednie zaadresowanie obecnych ryzyk związanych ze stosowaniem elektronicznej postaci zgody płatnika.** Działania takie w konsekwencji przyczyniłyby się do dalszego rozpowszechnienia cyfryzacji procesów w ramach polecenia zapłaty i stopniowego odchodzenia od postaci papierowej stosowanych oświadczeń.

## II. 2. Zwiększenie roli usług zaufania i identyfikacji elektronicznej

- **Rozwiązaniem wspierającym cyfryzację procesów w ramach polecenia zapłaty przy równoczesnym zapewnieniu wysokiego poziomu bezpieczeństwa mogłoby być zwiększenie roli, jaką w tych procesach odgrywają usługi zaufania i identyfikacji elektronicznej.** Już obecnie można dostrzec rolę, jaką w tym zakresie zaczyna odgrywać usługa mojejID służąca do zdalnego potwierdzania tożsamości.
- Wykorzystanie tego typu usług w procesie udzielania zgody pozwoliłoby zminimalizować problem obiegu zgód. Przeszkodą może być jednak fakt, że usługi zaufania i tożsamości elektronicznej wciąż nie są usługami wykorzystywanymi na wystarczająco masową skalę. Dodatkowo wzrost możliwości ich wykorzystania uzależniony jest również od zainteresowania nimi samych odbiorców płatności.
- **Celem umożliwienia zwiększenia roli usług zaufania rekomendowane byłoby w pierwszej kolejności dokonanie zmian w ramach systemu OGNIVO umożliwiających przesyłanie przez ten system formularzy zgód podpisanych podpisem elektronicznym.** W obecnych uwarunkowaniach załadowanie pliku PDF zawierającego taki podpis napotyka na bariery techniczne.

- Do rozwoju polecenia zapłaty mogłyby się również przyczynić rozwiązania zastosowane w ramach platformy międzybankowej (zob. część 1 raportu). Taka platforma mogłaby stanowić miejsce bezpiecznego udzielania przez płatników zgód i późniejszego nimi zarządzania, a także przestrzeń umożliwiającą dodatkową komunikację między płatnikiem a odbiorcą, co pozytywnie wpłynęłoby na transparentność stosowania polecenia zapłaty.

### II. 3. Podobne rozwiązania

- Grupa dostrzega możliwość cyfryzacji i automatyzacji procesów w bankowości nie tylko poprzez rozwój tradycyjnie rozumianego polecenia zapłaty (tj. polecenia zapłaty realizowanego w ramach międzybankowego porozumienia w sprawie stosowania polecenia zapłaty), ale również w rozwoju innych rozwiązań opartych na podobnej mechanice. Takie rozwiązania mogłyby opierać się zwłaszcza na wykorzystaniu infrastruktury schematów płatniczych, zarówno kartowych, jak i innych czy też na własnej infrastrukturze banków.



## III. Kluczowe rekomendowane działania

- W celu zwiększenia roli usługi polecenia zapłaty w działalności banków rekomenduje się:
  - podjęcie działań celem ujednoczenia podejścia do stosowania zasad uruchamiania polecenia zapłaty, ewentualnie rozważanie konieczności wprowadzenia zmian w porozumieniu międzybankowym umożliwiających odpowiednie zaadresowanie istniejących obecnie ryzyk związanych ze stosowaniem elektronicznej postaci zgody płatnika;
  - zwiększenie roli usług zaufania i identyfikacji elektronicznej w procesach udzielania i dystrybucji zgód na wykonywanie transakcji polecenia zapłaty;
  - analizę możliwości wdrażania i rozwijania rozwiązań podobnych do tradycyjnie rozumianego polecenia zapłaty, pozwalających na osiągnięcie wysokiego poziomu cyfryzacji i automatyzacji procesów związanych z rozliczeniem płatności.

# E-gwarancje i e-akredytywy – obieg cyfrowymi dokumentami



## I. Koncepcja

Wśród czynności bankowych, które mogłyby szczególnie zyskać na wdrożeniu procesu paperless, można wyróżnić udzielanie i potwierdzanie gwarancji bankowych oraz otwieranie i potwierdzanie akredytyw (art. 5 ust. 1 pkt 4 PrBank).

Gwarancje bankowe i akredytywy służą zabezpieczeniu wiarygodności. Gwarancja zabezpiecza interesy finansowe beneficjenta tej gwarancji, podczas gdy akredytywa dokumentowa służy przede wszystkim do rozliczenia transakcji handlowej.

Usługi te bazują na obrocie dokumentami papierowymi, co znacząco wydłuża czas ich realizacji. Wyeliminowanie papierowego obiegu dokumentów, poza umożliwieniem szybszej komunikacji pomiędzy uczestnikami transakcji, pozwoliłoby także zachować transparentność każdego jej etapu.



## II. Rozwiązania służące cyfryzacji dokumentów w gwarancjach i akredytywach

### II. 1. Rozpropagowanie gwarancji bankowej wystawianej inaczej niż w formie pisemnej

- Gwarancje bankowe regulowane są w Polsce przez PrBank i stanowią formę zabezpieczenia różnych przedsięwzięć. W przypadku niewywiązania się ze zobowiązania przez zleceniodawcę gwarancji, bank (gwarant) prześle beneficjentowi gwarancji należne mu środki.



- Zgodnie z regulacjami PrBank udzielenie i potwierdzenie gwarancji następują na piśmie pod rygorem nieważności (art. 81 ust. 2 PrBank). Biorąc pod uwagę, że na mocy art. 78<sup>1</sup> KC ustawodawca zrównał formę pisemną z formą elektroniczną, udzielenie i potwierdzenie gwarancji, poza złożeniem własnoręcznego podpisu na dokumencie gwarancji, może nastąpić także poprzez złożenie oświadczenia woli w postaci elektronicznej i opatrzenie go kwalifikowanym podpisem elektronicznym (tzw. e-Gwarancja).

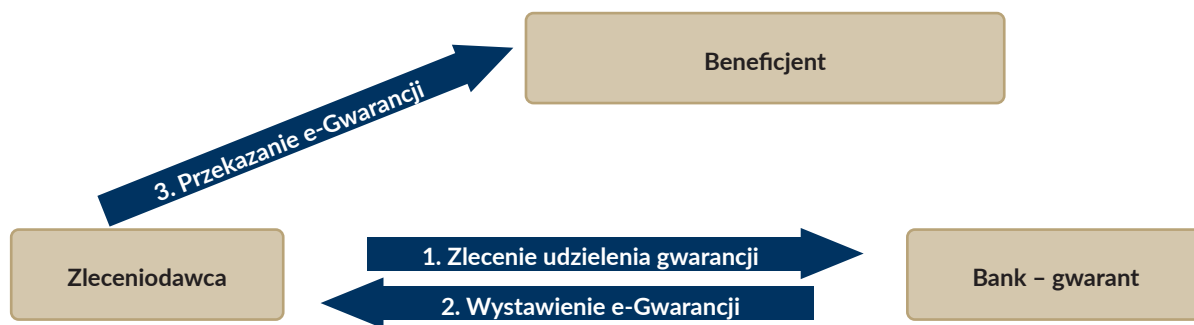
#### Art. 81 ust. 2 PrBank

2. Udzielenie i potwierdzenie gwarancji bankowej następuje **na piśmie pod rygorem nieważności**.

#### Art. 78<sup>1</sup> KC

1. Do zachowania elektronicznej formy czynności prawnej wystarcza złożenie oświadczenia woli w postaci elektronicznej i opatrzenie go kwalifikowanym podpisem elektronicznym.
2. Oświadczenie woli złożone w formie elektronicznej jest równoważne z oświadczeniem woli złożonym w formie pisemnej.

- E-Gwarancja pozwala w szczególności skrócić do minimum czas potrzebny do przekazania udzielonej gwarancji oraz zaoszczędzić klientom kosztów związanych z przesyłkami kurierskimi. Przebieg przekazania e-Gwarancji realizowany jest w oparciu o poniższy schemat:



- Należy jednak wskazać, że PrBank zapewnia także możliwość skorzystania z tzw. bankowej formy elektronicznej. Przewiduje ona, że oświadczenie woli związane z dokonywaniem czynności bankowych, w tym udzielanie gwarancji, może być składane w postaci elektronicznej (art. 7 ust. 1 PrBank) i spełnia ono wymogi formy pisemnej zastrzeżonej pod rygorem nieważności (art. 7 ust. 3 PrBank).
- Bankowa forma pisemna zapewnia więc możliwość, aby obrót dokumentami przy udzielaniu gwarancji mógł odbywać się bez konieczności opatrywania dokumentów podpisem kwalifikowanym. Formalnie rzecz biorąc, dopuszczalne jest wystawienie gwarancji bankowej za pomocą oświadczenia woli w postaci elektronicznej<sup>28</sup>. Wyjątkową popularnością cieszy się wystawianie gwarancji bankowych w formie komunikatu SWIFT. Komunikat ten spełnia wymóg postaci elektronicznej i tym samym bankowej formy elektronicznej. Szerzej na temat bankowej formy elektronicznej zob. w rozdziale 3. raportu.

## II. 2. Problem zagranicznych podpisów elektronicznych

- W obrocie międzynarodowym w odniesieniu do tzw. gwarancji płatnych na żądanie utworzono stosowne reguły mające ujednoclić i usprawnić ten obrót. Banki stosują więc „Jednolite reguły dotyczące gwarancji kontraktowych” z 1978 r. oraz „Jednolite reguły dotyczące gwarancji płatnych na żądanie” z 1991 r. przyjęte przez Międzynarodową Izbę Handlową w Paryżu. Niweluje to ryzyka związane m.in. z różnymi systemami prawnymi, barierą językową czy obowiązującymi zwyczajami.
- W obrocie międzynarodowym gwarancji udziela się najczęściej w formie komunikatów SWIFT MT 760, co wymaga jednak dostosowania się do standardu narzuconego przez Stowarzyszenie na rzecz Światowej Międzybankowej Telekomunikacji Finansowej. Gwarancja bankowa realizowana poprzez SWIFT może być wysyłana na całym świecie. Co istotne, komunikaty SWIFT są również najczęściej wykorzystywane w przypadku transakcji, w które zaangażowane są wyłącznie podmioty z Unii Europejskiej.
- W przypadku stosowania e-Gwarancji na rynku UE banki napotykały trudności związane z wzajemnym respektowaniem podpisów kwalifikowanych. Podstawowym założeniem rozporządzenia eIDAS było osiągnięcie jednolitego rynku europejskiego opierającego się na wzajemnym rozpoznawaniu podpisów i pieczęci elektronicznych opartych o certyfikaty kwalifikowane wydane na terenie Unii Europejskiej. Tym samym podpisy elektroniczne wydawane przez polskich kwalifikowanych dostawców usług zaufania powinny być uznawane za granicą (i odwrotnie). Mimo że unijne rozporządzenia, w tym eIDAS, mają przymiot bezpośredniej stosowalności i skuteczności, banki zgłaszają problemy z możliwością zweryfikowania, czy wystawca certyfikatu podpisu jest kwalifikowanym dostawcą usług zaufania w danym kraju.

### Art. 25 ust. 3 eIDAS

3. Kwalifikowany podpis elektroniczny oparty na kwalifikowanym certyfikacie wydanym w jednym państwie członkowskim jest uznawany za kwalifikowany podpis elektroniczny we wszystkich pozostałych państwach członkowskich.

<sup>28</sup> A. Kawulski [w:] *Prawo bankowe. Komentarz*, Warszawa 2013, art. 81.

- Każde państwo członkowskie sporządza, prowadzi i publikuje zaufane listy zawierające informacje dotyczące kwalifikowanych dostawców usług zaufania, za których jest ono odpowiedzialne, wraz z informacjami dotyczącymi świadczonych przez nich kwalifikowanych usług zaufania. Zaufane listy są opublikowane na stronie: <https://esignature.ec.europa.eu/efda/tl-browser/#/screen/home>.
- Najczęściej problemy związane są z brakiem zidentyfikowania certyfikatu przez dane narzędzie weryfikujące na liście dostawców usług zaufania (np. komunikaty informujące o braku możliwości sprawdzenia list unieważnionych certyfikatów dla certyfikatu). Wystąpienie tego rodzaju komunikatu nie musi jednak oznaczać, że podpis nie spełnia przewidzianych prawem wymogów. Na rynku dostępne są również usługi walidacji kwalifikowanych podpisów elektronicznych. Intencją unijnego prawodawcy wprowadzającego do porządku prawnego usługę kwalifikowanej walidacji było w pierwszej kolejności zagwarantowanie bezpieczeństwa elektronicznego obrotu prawnego poprzez obarczenie odpowiedzialnością dostawców tych usług, aby pozostali uczestnicy obrotu mieli pewność poprawności dokonywanych czynności prawnych.
- **E-Gwarancja bankowa z podpisem kwalifikowanym jest rozwiązaniem tańszym i szybszym niż wykorzystywanie do tego celu komunikatów SWIFT.** Wzajemne respektowanie podpisów kwalifikowanych przez podmioty z UE i tym samym możliwość efektywnego wykorzystywania e-Gwarancji na rynku unijnym nie powinno stwarzać dziś barier.

### II. 3. Zmiany legislacyjne odnoszące się do wadium w procedurze przetargowej

- Gwarancja bankowa, poza PrBank, regulowana jest także innymi przepisami. Gwarancja bankowa może stanowić formę wadium w procedurze przetargowej zamówień publicznych. Obecnie większość gwarancji wystawianych przez bank to gwarancje przetargowe.
- W związku z nowelizacją Prawa zamówień publicznych zakładającą elektroniczną postępowania, która weszła w życie 1 stycznia 2021 r. – popularność zyskały e-Gwarancje. Wykonawcy, którzy zdecydowali się wnieść wadium w formie gwarancji bankowej, obowiązani są do przekazania jej oryginału w postaci elektronicznej.

#### Art. 97 ust. 7 i 10 PZP<sup>29</sup>

4. Wadium może być wnoszone według wyboru wykonawcy w jednej lub kilku następujących formach:
- 1) pieniądzu;
  - 2) gwarancjach bankowych;
  - 3) gwarancjach ubezpieczeniowych;
  - 4) poręczeniach udzielanych przez podmioty, o których mowa w art. 6b ust. 5 pkt 2 ustawy z dnia 9 listopada 2000 r. o utworzeniu Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości (Dz. U. z 2019 r. poz. 310, 836 i 1572).
- (...)
- 10) Jeżeli wadium jest wnoszone w formie gwarancji lub poręczenia, o których mowa w ust. 7 pkt 2-4, wykonawca przekazuje zamawiającemu oryginał gwarancji lub poręczenia, w postaci elektronicznej.

- W związku z powyższym, banki zaczęły na coraz szerszą skalę wystawiać tzw. e-Gwarancje, tj. gwarancje w postaci elektronicznej, opatrzone kwalifikowanym podpisem elektronicznym.
- Pomimo nowelizacji PZP, nie wszystkie wątpliwości, które pojawiały się na gruncie starej regulacji, zostały rozwiązane. W pewnym zakresie pozostały aktualne problemy dotyczące kwestii zwrotu wadium. Zamawiający zobligowany jest bowiem do jego zwrotu, gdy doszło do:

<sup>29</sup> Ustawa z dnia 11 września 2019 r. – Prawo zamówień publicznych (Dz. U. poz. 2019 z późn. zm.).

- upływu terminu związania ofertą;
  - zawarcia umowy w sprawie zamówienia publicznego;
  - unieważnienia postępowania o udzielenie zamówienia, z wyjątkiem sytuacji, gdy nie zostało rozstrzygnięte odwołanie na czynność unieważnienia albo nie upłynął termin do jego wniesienia.
- Na gruncie starej ustawy ustawodawca w żaden sposób nie wskazał, w jakiej formie powinno następować zwolnienie gwaranta z e-Gwarancji (której fizyczny zwrot jest niemożliwy ze względu na elektroniczną postać gwarancji). Standardowe klauzule gwarancyjne wymagały zwolnienia gwaranta przez beneficjenta za pośrednictwem banku beneficjenta lub z pisemnym potwierdzeniem przez niego podpisów beneficjenta na żądaniu. Praktyka jednak pokazywała, że beneficjenci e-Gwarancji przetargowych dowolnie wybierali formę zwolnienia z e-Gwarancji, najczęściej inną niż przewidziana treścią e-Gwarancji. W związku z brakiem uregulowań prawnych elektronicznej formy zwalniania e-Gwarancji pojawił się problem z wyegzekwowaniem od beneficjentów zwolnienia e-Gwarancji w trybie zgodnym z treścią gwarancji.
  - Na gruncie nowego PZP doprecyzowano sposób zwrotu wadium wniesionego w innej formie niż w pieniądzu (np. gwarancja bankowa) – zamawiający powinien zwrócić je przez złożenie gwarantowi lub poręczycielowi oświadczenia o zwolnieniu wadium. Nie wyeliminowało to jednak wszystkich wątpliwości. Nie zostało bowiem doprecyzowane, w jakiej formie oświadczenie powinno zostać złożone.

#### „stare” PZP (art. 46 ust. 1)

Zamawiający zwraca wadium wszystkim wykonawcom niezwłocznie po wyborze oferty najkorzystniejszej lub unieważnieniu postępowania, z wyjątkiem wykonawcy, którego oferta została wybrana jako najkorzystniejsza, z zastrzeżeniem ust. 4a.

#### „nowe” PZP (art. 98 ust. 5)

Zamawiający zwraca wadium wniesione w innej formie niż w pieniądzu poprzez złożenie gwarantowi lub poręczycielowi oświadczenia o zwolnieniu z wadium.

- Pomimo że przepis jasno wskazuje, iż w przypadku, gdy wadium złożono np. w formie gwarancji, to zamawiający powinni złożyć do gwaranta (bank) lub poręczyciela stosowne oświadczenie, praktyka bywa inna. Banki otrzymują bowiem pisma od samych wykonawców, z których treści wynika zwolnienie z wadium przez zamawiającego. Każdorazowo więc przy zwalnianiu z e-Gwarancji pojawia się ryzyko, czy dokument stanowiący podstawę do zwrotu wadium w istocie pochodzi od zamawiającego i, tym samym, czy banki powinny respektować przedkładane dokumenty.
- Postuluje się tym samym wprowadzenie zmiany legislacyjnej precyzującej formę dla składanych oświadczeń o zwolnieniu z wadium.

## II. 4. Wykorzystanie platformy międzybankowej do udzielania e-Gwarancji

- Jedną z barier, jakie wiążą się z wykorzystywaniem e-Gwarancji, jest konieczność wysyłania dwóch wiadomości do klienta: jednej z załączonym zaszyfrowanym dokumentem gwarancji (opatrzonym podpisem kwalifikowanym), a drugiej z hasłem dostępu.
- Potencjalnie, zamiast przysyłać wiadomości za pośrednictwem e-maila (ewentualnie SMS-a), mogłaby do tego celu zostać wykorzystana platforma międzybankowa. Zastąpienie mniej efektywnych form kontaktu z klientem, takich jak e-mail czy SMS, mogłoby pozytywnie wpłynąć na tzw. *Customer Experience*.
- Grupa dostrzega także potencjał we wdrożeniu technologii blockchain, która stanowiłaby gwarant niezmienności przekazywanych dokumentów.

## II. 5. Wykorzystanie platformy międzybankowej do udzielania akredytyw

- Jednym z produktów bankowych wykorzystywanych do zabezpieczeń kontraktów jest akredytywa dokumentowa. Stanowi ona pisemne zobowiązanie banku importera do wypłacenia eksporterowi należności w zamian za złożenie dokumentów reprezentujących towar.



## Art. 85 PrBank

1. Bank, działając na zlecenie klienta, ale we własnym imieniu (bank otwierający akredytywę), może zobowiązać się pisemnie wobec osoby trzeciej (beneficjenta), że dokona zapłaty beneficjentowi akredytywy ustalonej kwoty pieniężnej po spełnieniu przez beneficjenta wszystkich warunków określonych w akredytywie (akredytywa dokumentowa).
2. Akredytywa dokumentowa musi w szczególności zawierać: nazwę i adres zleceniodawcy i beneficjenta, kwotę i walutę akredytywy, termin ważności akredytywy oraz opis dokumentów, po których przedstawieniu beneficjent jest uprawniony do żądania wypłaty w ramach akredytywy.
3. Zobowiązanie banku otwierającego staje się wymagalne z chwilą przedstawienia przez beneficjenta dokumentów zgodnie z warunkami akredytywy.
4. Przepisy ust. 1-3 stosuje się odpowiednio do akredytyw zabezpieczających.

- **Zobowiązanie banku wobec beneficjenta akredytywy powinno być dokonane w formie pisemnej, ale forma ta zastrzeżona została wyłącznie dla celów dowodowych (art. 74 § 1 KC).** Biorąc jednak pod uwagę, że beneficjentami akredytywy co do zasady są przedsiębiorcy, to w razie niezachowania formy pisemnej i tak nie mają zastosowania przepisy o formie dla celów dowodowych (art. 74 § 4 KC)<sup>30</sup>.



- **Akredytywy dokumentowe zazwyczaj stosowane są w obrocie zagranicznym i można je poddać wypracowanym, jednolitym zwyczajom.** W szczególności akredytywy mogą podlegać międzynarodowym zasadom, które zostały wypracowane przez Międzynarodową Izbę Handlową działającą w Paryżu pod nazwą „Jednolite Zwyczaje i Praktyka dla Akredytyw Dokumentowych” (UCP 600).
- **Wraz z postępem technologicznym w obrocie pojawił się sposób realizowania akredytywy za pomocą elektronicznych środków komunikacji** pozwalających beneficjentom na przedstawianie bankom dokumentów w uzgodnionej wersji elektronicznej. W 2002 r. Międzynarodowa Izba Handlowa w Paryżu opublikowała zbiór zasad do stosowania w przypadku elektronicznych prezentacji dokumentów (eUCP), które w 2019 r. zostały zrewidowane.
- **W związku z postępującą digitalizacją na rynku zaczęły pojawiać się pierwsze sygnały stosowania technologii blockchain do otwierania elektronicznych akredytyw dokumentowych.** Zastosowanie technologii łańcucha bloków umożliwia zarejestrowanie transakcji pomiędzy stronami umowy jako tzw. *smart contract*. Wypełnienie warunków zapisanych w kontrakcie automatycznie uruchamia kolejne działania zapisane w umowie, co eliminuje potrzebę fizycznej wymiany dokumentów. Pozwala to przede wszystkim skrócić czas realizacji transakcji oraz zmniejszyć ryzyko ewentualnych błędów.

30 K. Królikowska [w:] B. Bajor, L. Kociucki, J. M. Kondek, K. Królikowska, *Prawo bankowe. Komentarz do przepisów cywilnoprawnych*, Warszawa 2020, art. 85.

- Biorąc jednak pod uwagę, że akredytywy wykorzystywane są na rynku międzynarodowym, faktyczny potencjał dostrzega się w stworzeniu i przystąpieniu przez banki z całego świata do jednej globalnej platformy opartej o blockchain. Stworzenie podobnego rozwiązania na rynku krajowym ma znacznie mniejszy potencjał – akredytywy w obrocie krajowym stosowane są znacznie rzadziej niż w rozliczeniach dotyczących importu i eksportu. Mniejsza popularność akredytyw krajowych wynika głównie z niższego ryzyka realizacji transakcji (związane np. z jakością produktów, opóźnieniami, realizacją umowy).



### III. Kluczowe rekomendowane działania

- W celu rozpowszechnienia cyfrowego obrotu dokumentami związanymi z gwarancjami bankowymi (oraz akredytyw) rekomenduje się:
  - rozpowszechnienie wiedzy na temat korzyści, jakie wiążą się z wykorzystywaniem e-Gwarancji (oszczędność czasu, zmniejszenie kosztów);
  - wykorzystanie potencjału usług zaufania, w tym usługi kwalifikowanej walidacji podpisów, w celu wyeliminowania trudności związanych ze wzajemnym respektowaniem podpisów kwalifikowanych – rozwiązanie ma służyć wdrożeniu e-Gwarancji również w relacjach z podmiotami z Unii Europejskiej;
  - wystąpienie z propozycją zmiany legislacyjnej precyzującej formę składanych oświadczeń o zwolnieniu z wadium (gwarancje przetargowe);
  - monitoring i wspieranie międzynarodowych inicjatyw mających na celu stworzenie platformy pozwalającej na realizację elektronicznych akredytyw dokumentowych z wykorzystaniem technologii blockchain.



**Związek Banków Polskich**

ul. Kruczkowskiego 8

00-380 Warszawa

[www.zbp.pl/ftb](http://www.zbp.pl/ftb)